

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Možnosti pracovní rehabilitace pro osoby bez přístřeší na území hlavního města Prahy

Option for the occupational rehabilitation of homeless people in The city of Prague

Vedoucí práce:

PhDr. Marina Luptáková

Autorka:

Lucie Ehrenbergerová

Praha 2011

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Marině Luptákové za vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěla velmi poděkovat, Mgr. Šárce Blažkové za odborné konzultace, všem odborníkům z jednotlivých organizací za vřelé přijetí a současným i bývalým kolegům za věcné připomínky a rady.

Nemalý dík patří mým přátelům Ondřeji Paloušovi a Aki Yamamoto za pomoc při stylistickém a technickém zpracování mé práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Možnosti pracovní rehabilitace pro osoby bez přístřeší na území hlavního města Prahy vypracovala samostatně, s využitím uvedené literatury.

V Praze dne 19. července 2011

Lucie Ehrenbergerová

Anotace

Diplomová práce „Možnosti pracovní rehabilitace pro osoby bez přístřeší na území hlavního města Prahy“ přináší praktický přehled možností pracovní rehabilitace pro tuto cílovou skupinu.

V literárně přehledové části která je ze stručným uvedením do problematiky fenoménu bezdomovectví, zabývá se sociálním státem ve vztahu k bezdomovectví, obsahuje příslušnou legislativu a v neposlední řadě uvádí přehled služeb a organizací poskytujících pomoc osobám bez přístřeší.

Stěžejní částí práce je část vlastního šetření která se zabývá pracovní rehabilitací samotnou ukazuje detailní popis jednotlivých organizací a projektů poskytujících pracovní rehabilitace a závěrečné srovnání které je založeno na informacích poskytnutých odborníky pracujících v jednotlivých organizacích.

Annotation

Degree work “The Possibilities of Work Rehabilitation For Homeless People Within the Area of the Capital City of Prague” brings forward a practical survey of possibilities of the work rehabilitation for this target group.

The literary - survey part consists of a concise introduction into problems of the homelessness phenomenon, deals with the welfare state relationship towards the homeless people plus the relevant legislature and, last but not least, it mentions a list of services and organizations rendering help to homeless people.

The most important part of the work focuses on personal investigation of work rehabilitation. It provides a detailed description of each organization and project rendering work rehabilitation with their final comparison based on information given to the author by experts working in these organizations.

Klíčová slova

Pracovní rehabilitace, osoba bez přístřeší, šetření.

Key words

The work rehabilitation, Homeless person, Investigation.

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod.....	8
I. LITERÁRNĚ PŘEHLEDOVÁ ČÁST	9
1. Co je fenomén bezdomovectví	9
1.1 Obecná typologie bezdomovectví.....	10
1.3 Faktory vyvolávající fenomén bezdomovectví.....	12
1.4 Historie bezdomovectví v Praze	13
1.5 Aktuální počet bezdomovců na území hlavního města Prahy	14
1.5.1 Srovnání výsledků sčítání z let 2011 a 2004.....	16
1.6 Bezdomovectví a veřejné mínění.....	18
1.6.1 Přístup k osobám bez přístřeší na území hlavního města Prahy	19
1.7 Prevence.....	20
Sekundární prevence.....	21
Terciální prevence.....	21
1.8 Důsledky bezdomovectví.....	21
Alkoholismus	21
2. Sociální stát a sociální politika	24
2.1 Aktivní politika zaměstnanosti	25
3. Bezdomovectví a jeho právní úpravy	26
3.1 Listina základních práv a svobod.....	26
3.2 Zákony týkající se bezdomovectví	27
3.3 Změny v úpravě	29
4. Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách	31
4.1 Členění sociálních služeb dle místa poskytování:	32
4.2 Sociální služby pro osoby bez přístřeší a jejich poskytovatelé.....	32
4.2.1 Odborné poradny poskytující poradenství osobám bez přístřeší na území Hl. m. Prahy	32
4.2.2 Služby sociální prevence poskytované osobám bez přístřeší na území hlavního města Prahy.....	33
4.2.3 Sociální rehabilitace.....	36
5. Zákon 435/2004 Sb. O zaměstnanosti	38
5.1. Úřad práce a jeho působnost.....	38
5.2 Rekvalifikace	40
II. VLASTNÍ ŠETŘENÍ A VÝSLEDKY	41
1. Pracovní rehabilitace.....	41
1.1 Pracovní rehabilitace podle zákona 435/2004 sb. O zaměstnanosti	42
2 Organizace financované Magistrátem hlavního města Prahy a MPSV	43
2.1 Naděje	43
2.2 Armáda spásy v ČR	44
2.2.1 Pracovní rehabilitace v armádě spásy	45
2.2.2 Momentální situace.....	47
2.2.3 Poskytnutí přivýdělku	47
2.3 Příklad dobré praxe - Symop – „Normální je pracovat!“	48
2.3.1 Závěrečné shrnutí.....	51
2.4 Nový prostor o.s.....	52
2.4.1 The Big Issue	52
2.4.2 Poslání Nového prostoru.....	53

2.4.3 Jak Nový prostor funguje.....	54
Osobní číslo a průkaz, prodejní místo a pracovní doba.....	55
2.4.4 Nový prostor jako sociální služba.....	56
3. Projekty financované z OPPA	58
3.1 Středisko křesťanské pomoci Horní Počernice – SKP HOPO	58
2.1.1 Cílová skupina projektu	59
2.1.2 Složení teamu.....	60
2.1.3 Trénink sociálních klíčových kompetencí	61
2.1.4 Trénink pracovních dovedností	61
2.1.5 Podporované zaměstnávání.....	62
3.2 Návrat do práce	62
3.2.1 Cílová skupina	63
3.2.2 Cíle projektu	63
3.2.3 Partneři projektu	64
3.2.4 Složení teamu Ježek a čížek o.s. a náplň práce.....	64
3.2.5 Stěžejní aktivity	66
3.2.6 Realizace rekvalifikačních kurzů.....	70
4. Vlastní šetření a výsledky	72
4.1. Složky pracovní rehabilitace.....	72
4.2. Hodnocení	75
4.3 Výsledky hodnocení	76
4.3.1 Celkový přehled	80
Závěr	81
Summary.....	82
Literatura.....	83
Seznam příloh	86

Seznam zkratek

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČR	Česká republika
df.	definice
ETHOS	European Typology of Homelessness and housin
FEANTSA	European Federation of National Organisations Working with the Homeless
hod.	hodina
hl.m.	hlavní město
Kč.	Koruna česká
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OPPA	Operační program Praha – Adaptabilita
os.	osoba
O.S.	Občanské sdružení
ROSVO	Romské občanské sdružení Velká Ohrada
TPD	trénink pracovních dovedností
TSKD	trénink sociálních a komunikačních dovedností
SKP HOPO	Středisko křesťanské pomoci Horní Počernice
s.	strana
vyd.	vydání

Úvod

Inspirací pro vznik této práce je má tříletá praxe v neziskovém sektoru se zaměřením na osoby bez přístřeší a jejich sociální a pracovní rehabilitaci. Při ní jsem si uvědomila, jak je lehké přijít o vše a téměř ze dne na den se stát bezdomovcem. Cest ke dnu je mnoho, většina souvisí se ztrátou, a to ztrátou zaměstnání, bydlení, rodiny, partnera, nebo se sociálně patologickými jevy jako je alkoholismus, závislost na návykových látkách, gambling, kriminalita a s ní související trest odnětí svobody. Každá osoba bez přístřeší je jedinečná, stejně tak jako její životní příběh. Jen málo lidí si uvědomuje, že podobný životní příběh by mohl potkat každého z nás.

Naopak cesta zpět, vzhůru, je jen jedna. Není jednoduchá- je zdoluhavá, namáhavá, je realizovatelná pouze díky usilovné práci. Je nutno uvést, že většina osob, které jsou bez přístřeší, má odlišný žebříček hodnot, který se liší od žebříčku hodnot většinové společnosti.

Náplní jejich dnů, týdnů, měsíců a neřídka i let je zajistit si základní potřeby. Každý den musí řešit, kde se bez finančních prostředků nasytit, kde složit hlavu, kde strávit alespoň několik hodin v teple a upřímně- při uspokojování těchto potřeb si člověk jen těžko vzpomene na potřebu seberealizace, například v zaměstnání.

Jak jsem již zmínila, zaměstnání je pro tyto osoby jedinou cestou vzhůru, ale u většiny těchto osob dlouhodobě nezaměstnaných dochází k oslabení či úplné ztrátě pracovních návyků, oslabení schopnosti komunikace s úřady a institucemi, neschopnosti vykonávat jakékoliv činnosti pravidelně, k demotivaci, rezignaci na změnu jejich životní situace... Ale právě pro tyto osoby, zranitelné, znevýhodněné a bez finančních prostředků funguje na území hlavního města Prahy několik projektů, poskytujících možnost pracovní rehabilitace této nepříliš populární a částečně opomíjené skupině osob, čímž je staví na startovní čáru na oné pomyslné namáhavé cestě vzhůru.

Cílem mé práce je vytvořit praktickou studii a srovnání organizací, umožňujících pracovní rehabilitaci. K tomuto srovnání bylo nezbytné vytvořit jakýsi přehled, práci, která stručně vykresluje fenomén bezdomovectví, jeho zasazení do společnosti a sociálního státu a která chce popsat sociální služby dostupné této cílové skupině a jejich poskytovatele. Dále popisuje legislativu související s bezdomovectvím- s důrazem na Zákon o sociálních službách a Zákon o zaměstnanosti. V části, zabývající se vlastním šetřením, je uveden popis a srovnání jednotlivých organizací a projektů umožňujících pracovní rehabilitaci osobám bez přístřeší. V této části vycházím zejména ze zkušeností, které jsem získala během své praxe v oboru a informací o zmíněné problematice poskytnuté odborníky z jednotlivých organizací, což v důsledku umožňuje vytvoření detailního přehledu o těchto organizacích, projektech a jejich srovnání. Pracovní rehabilitace ovšem není jednoduchým a rychlým procesem, je to činnost zdoluhavá, komplexní a intenzivní. Její jednotlivé složky se pak staly předmětem mého komparativního šetření.

I. LITERÁRNĚ PŘEHLEDOVÁ ČÁST

Přináší stručný přehled a teoretický rámec zkoumané problematiky nezbytný pro pochopení tématu samotného – Možnosti pracovní rehabilitace pro osoby bez přístřeší na území hlavního města Prahy. Literárně přehledová část přináší popis bezdomovectví, jeho základní klasifikaci jako závažného fenoménu, stručný vhled do historie a vývoje bezdomovectví a vztah většinové společnosti a sociálního státu k tomuto sociálně – patologickému jevu, se stručným přehledem související legislativy služeb poskytovaným této cílové skupině.

1. Co je fenomén bezdomovectví

Bezdomovectví je jeden z nejvýraznějších sociálně patologických jevů dnešní doby, jemuž společnost nevěnuje patřičnou pozornost. Je to extrémní forma sociální exkluze. Odborníci se shodují, že je to složitý a členitý problém, který nemá jednoduché a rychlé řešení, jelikož zasahuje do veškerých složek života člověka. Souvisí se ztrátou sociálního statutu, prestiže, sociálních rolí a změnou žebříčku hodnot. Pokud chceme tento problém řešit, musíme ho pochopit, což není jednoduché. Většinová společnost osoby bez přístřeší ve většině případů stigmatizuje a považuje je plně odpovědné za svůj stav a téměř veškerá pomoc těmto lidem přichází ze strany charitativních a neziskových organizací.

DF. Slovník sociální práce popisuje bezdomovce jako:

- „a) osoby žijící bez stálého bydlení a obvykle i bez stálého zaměstnání, odříznuti od zdrojů, které jsou běžně dostupné jiným občanům (včetně systému sociální podpory)*
b) kromě osob bez střechy nad hlavou i osoby v nedůstojných podmínkách, v ústavech a sociálních zařízeních, osoby které nemají vlastní bydlení, a osoby, jimž hrozí ztráta bydlení“¹

Psychologický slovník popisuje bezdomovce a bezdomství takto:

- „1) situace osoby bez státní příslušnosti, která nepožívá ochrany ani výhod žádného státu.*
2) situace osoby, která nemá bydliště, přespává v parcích, pod mosty, v kanalizacích, nepoužívaných vagónech, v provizorních lepenkových krabicích apod. často lidé duševně nemocní, toxikomani, lidé v životní krizové situaci, nebo mladiství na útěku z domova.“²

Zatím se nepodařilo nadnárodně sjednotit definici bezdomovectví i když se různé definice shodují v základních pojmech. Proto Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci FEANTSA, vytvořila vlastní pracovní definici:

¹ MATOUŠEK, O., a kol. Slovník sociální práce. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISNB 970 – 80 -7367-368-O. s.31

² HARTL, P., HARTLOVÁ, H., Psychologický slovník. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-303-X s. 73

"osoby bez přístřeší" jsou:

- lidé, kteří nemají střechu nad hlavou,
- lidé, kteří žijí v institucích, protože nemají kam jít,
- lidé žijící v nejistém ubytování,
- lidé žijící v nevhodném a standardu neodpovídajícím ubytování.³

„Nedostatek vlastního, trvalého a přiměřeného obydlí. Bezdomovci jsou ti lidé, kteří nejsou schopni získat vlastní, trvalé a přiměřené obydlí, nebo si nejsou schopni takové obydlí udržet kvůli nedostatku finančních prostředků nebo jiným sociálním bariérám.“⁴

Tento fenomén však nelze vystihnout definicí a nebo několika větami, bezdomovectví je komplexní a složitý problém, proto abychom ho co nejlépe pochopili a následně mohli řešit, musíme ho odborně rozebrat, analyzovat a podrobit dalšímu zkoumání, pojmenovat jednotlivé kategorie a jeho druhy .

1.1 Obecná typologie bezdomovectví

Bezdomovectví je komplexní a složitý problém, proto abychom ho co nejlépe pochopili a následně mohli řešit, musíme ho odborně rozebrat, analyzovat a podrobit dalšímu zkoumání, pojmenovat jednotlivé kategorie a typologii tohoto fenoménu.

„Základním dokumentem pro toto dělení se stala evropská typologie ETHOS ve verzi 2005, vytvořená Evropskou observatoří bezdomovství pro organizaci FEANTSA, k použití v členských státech Evropské unie. Navržená typologie může sloužit k dobrému pochopení problematiky a její kvantifikaci, měření rozsahu bezdomovství a shromažďování demografických údajů o osobách ohrožených ztrátou bydlení na místní, regionální i celostátní úrovni za použití srovnatelných údajů. ETHOS je také nástrojem pro porovnávání příslušných údajů mezi členskými státy Evropské unie. Česká typologie ETHOS 2007 je první verzí, vyžaduje prověření v praxi. Je pracovním materiálem, který se bude vyvíjet v souladu s vývojem společnosti a se stupňujícím se poznáváním fenoménu bezdomovství.“⁵

Autoři české typologie rozlišují čtyři velké kategorie, které vycházejí z evropského členění:

Bezdomovci jsou lidé:

a) bez střechy nad hlavou (přežívají venku, případně v noclehárně)

³ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR [online].

© 2011 [cit. 15.5.2011]Dostupné z : <http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/CZ.pdf>

⁴ČESKÁ SKUPINA FEANTSA, SAD., ARMÁDA SPÁSY., NADEJE., Sborník ze semináře na téma bezdomovectví v Evropě. Praha : Naděje 1997. ISBN 80-902292-3-9. s. 21

⁵HRADECKÝ , I., .Definice a typologie bezdomovství. Vyd. 1. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8. s. 6

- b) bez bytu** (v ubytovnách pro bezdomovce, osoby bez možnosti bydlení ve zdravotnických a sociálních zařízeních, ve věznicích)
- c) v nejistém bydlení** (u příbuzných, v bytě bez právního nároku, ve výpovědi z bytu)
- d) v nevyhovujícím bydlení** (boudy, chatrče maringotky, na pracovišti, přelidněné byty)⁶

1.2 Rozdělení bezdomovectví dle „viditelnosti“

Jak už zde bylo několikrát uvedeno, problém bezdomovectví je velmi obsáhlý a komplikovaný fenomén a proto by tvrzení, že bezdomovec je někdo, kdo ztratil domov nebo jakoukoliv formu ubytování, by bylo velmi zjednodušené a nepřesné a týkalo by se pouze zjevného bezdomovectví.

Dle Hradeckého lze v zásadě bezdomoveckou populaci rozdělit do tří skupin:

- zjevné bezdomovectví
- skryté bezdomovectví
- potenciální bezdomovectví.⁷

Zjevné (viditelné) bezdomovectví

Do této kategorie spadají ty osoby bez přístřeší, u nichž je jejich sociální status viditelně rozpoznatelný. Jsou to lidé plně využívající poskytovaných sociálních služeb, kteří si bezdomovectví zvolili anebo přijali jako svůj životní styl a otevřeně se k němu hlásí.

Skryté (latentní) bezdomovectví

Tato kategorie obsahuje mnohem širší a rozmanitější vzorek obyvatelstva. Zahrnuje osoby, které nemají možnost stálého ubytování, ale díky pravidelnému finančnímu příjmu jsou schopny využít možnost krátkodobého ubytování (přátelé, rodina). Tyto osoby většinou nevyužívají nabídek sociálních služeb, nejsou viditelně rozpoznatelní a za bezdomovce se nepovažují.

Potenciální bezdomovectví

V této skupině jsou obsaženy osoby, které jsou bezdomovectvím ohroženy. Patří sem sociálně slabé kategorie občanů, kteří žijí na hranici životního minima, nebo pobírají minimální mzdu. Jejich náklady na udržení trvalého bydlení a uspokojení základních životních potřeb jsou v nepoměru k celkovému příjmu. Kromě ohrožení přímou ztrátou bydlení mohou k bezdomovectví vést i narušené rodinné a sociální vztahy včetně domácího násilí.⁸

Řadí se sem i rodiny, které žijí v multigenerační domácnosti, bez vyhlídky získání vlastního bytu. Lidé dlouhodobě ubytovaní na ubytovnách či v ubytování neodpovídající normě. Dále je nutné zmínit, že ohrožené jsou i osoby v institucionálních zařízeních, jako dětské domovy anebo osoby ve výkonu trestu.

⁶ ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4. s. 23

⁷ HRADECKÝ, I., Bezdomovectví – extrémní vyloučení. Vyd. 1. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4. s. 9

⁸ ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4 s. 13

1.3 Faktory vyvolávající fenomén bezdomovectví

Vývoj tohoto fenoménu, je dynamický a velmi citlivě reaguje na ekonomické, hospodářské a sociální změny ve společnosti. Tato nestálá a proměnlivá situace souvisí s nezaměstnaností, ztrátou bydlení, nízkými výdělky a je obzvláště nebezpečná pro osoby s nízkým vzděláním, osoby nízko kvalifikované, osoby po výkonu trestu a jiné.

Fenomén bezdomovectví je ovlivněn faktory, které by se daly rozdělit na objektivní a subjektivní.

„ Faktory objektivní jsou ovlivněny sociální politikou státu, sociálním zákonodárstvím apod. Faktory subjektivní jsou ovlivněny jednotlivci, jejich rodinami, výchovou, společenskými skupinami, rysy, temperamentem, věkem apod.“⁹

Faktory objektivní

Tyto faktory jsou tvořeny hlavně sociální politikou státu, politikou zaměstnanosti, ale prolínají se i do ostatních oblastí života. Může se jednat o dodržování lidských práv, sociální zabezpečení občanů a zákonodárství.

Neustálé sociální a hospodářské změny ovlivňují trh práce, tím narušují životní jistoty čím dál tím většího počtu lidí. Nejvíce zranitelní jsou lidé sociálně vyloučení, nebo ti, kteří jsou na jeho hranici. Dalšími rizikovými skupinami obyvatel (vinou znevýhodnění na otevřeném trhu práce, nebo vinou neustálého zbavování sociálních výhod) jsou například senioři, dlouhodobě nezaměstnaní, osoby po výkonu trestu, lidé s nízkou kvalifikací a nízkým vzděláním, nemocní a invalidé.¹⁰

Faktory subjektivní

Hradecký tyto faktory dělí na:

- 1) Faktory materiální** - mezi ně řadí ztrátu bydlení a nejisté bydlení, ztrátu zaměstnání a dlouhodobou nezaměstnanost, nedostatečné příjmy, zadluženost, smrt živitele, ztrátu majetku apod.
- 2) Faktory vztahové** - jako jsou porušené vztahy mezi partnery, mezi rodiči a dětmi, rozvod manželů, násilí v rodině, sexuální zneužívání, osamělost apod.
- 3) Faktory osobní** – sem je řazena mentální retardace, duševní či tělesné choroby, nesamostatnost, osamělost, invaliditu, alkoholismus a další závislosti, hráčství, sociální nezralost.
- 4) Faktory institucionální** - tedy propuštění z ústavu, z vězení, opuštění dětského domova.¹¹

Obě dvě skupiny faktorů ovlivňují životy jednotlivců ale i celý tento fenomén v různé intenzitě, v různých formách a není zde žádné zákonitosti, podle které bychom se mohli řídit.

⁹ HRADECKÝ, I., Bezdomství – extrémní vyloučení. Vyd.1. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4. s..33

¹⁰ HRADECKÝ, I., Bezdomství – extrémní vyloučení. Vyd.1. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4. s..36.

¹¹ HRADECKÝ, I., Bezdomství – extrémní vyloučení. Vyd.1. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4. s.34

Jediné co můžeme s jistotou říci je, že osoby žijící jako bezdomovci žijí v diferenciatně odlišných podmínkách než majoritní společnost a stejně tak jsou odlišné i jejich životní příběhy příčiny které je přivedli k životu bezdomovce.

1.4 Historie bezdomovectví v Praze

Proto, abychom co nejlépe pochopili tento fenomén i postup, kterým došlo k jeho rozšíření v Hlavním městě Praze, je třeba se vrátit do nedávné historie. Problém chudiny byl už od starověku v centru zájmu panovníků a vládců. Podstatnou část středověku společnost chudobu trestala a před chudými se bránila. Odmítavý postoj k chudým a lidem na okraji společnosti, zaznamenáváme v naší společnosti i dnes, kdy se bezdomovectví rozšířilo a transformovalo.¹²

Dnešní podobu bezdomovectví můžeme sledovat zhruba od 19. století, kdy se bezprizorní osoby bez přístřeší v rámci industrializace, začali stahovat do větších aglomerací. Souvisí to s možností využití charitativních služeb a také s lepší možností žebroty.

„Nástupem totalitního režimu v roce 1948 nastalo ideologické popírání bezdomovectví. V rámci budování „socialistické společnosti“ bylo tehdejší mocí rozhodnuto o nové, značně represivní sociální politice. Platila povinnost zdržovat se v místě trvalého či přechodného pobytu.“¹³

V té době platilo právo a povinnost pracovat, osoby nepracující mohli být obviněni z příživnictví, což byl trestný čin. Tato opatření vedla k tomu, že došlo k minimalizaci zjevného bezdomovectví.

„V padesátých letech režim nahradil zrušené charitativní a církevní organizace sítí státních sociálních institucí (ústavy sociální péče, domovy důchodců, domovy pro dlouhodobě nemocné, tělesně postižené osoby, dětské domovy apod.).“¹⁴

Změna režimu na konci 80. let přinesla i změnu tohoto problému, zanikla pracovní povinnost, což znamenalo svobodu a mnoho lidí nevědělo, jak s touto svobodou naložit. Také privatizace a rozpad státních podniků zajistily velký nárůst nezaměstnanosti a tedy přebytku lidí žijících na ulici.

„Rozsáhlá amnestie prezidenta Václava Havla, která znamenala propuštění kolem 16 000 vězňů, znamenala pro amnestované osoby zajistit si zaměstnání a ubytování, což byl pro ně úkol velmi nesnadný, až nereálný. A proto byly řady bezdomovců rozšířeny. Nepřipravenost společnosti a tuto situaci (fakt, že velká část osvobozených vězňů nemá kam jít, zimní období) měla za následek nedostačující sociální pomoc a zviditelnění celého problému bezdomovectví.“¹⁵

¹² MATOUŠEK, O., a kol. Sociální služby. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISNB 978-80-7367-310-9. s.23

¹³ PĚNKAVA, P. Z historie nebydlících Prahy. Časopis Nový prostor, Praha: Nový Prostor, 2008. č.309 – Bezdomovci do akce. s.11

¹⁴ PĚNKAVA, P. Z historie nebydlících Prahy. Časopis Nový prostor, Praha: Nový Prostor, 2008. č.309 – Bezdomovci do akce. s.11

¹⁵ LANGEROVÁ, L., Bezdomovectví jako sociální fenomén naší doby. České budějovice: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské Univerzity v Českých budějovicích, 2007. Diplomová práce s. 16.

Okolnosti které vedly ke zviditelnění fenoménu bezdomovectví by se daly shrnout takto:

- zánik pracovní povinnosti
- zrušení podnikových ubytoven
- hromadná amnestie v r.1990
- přijetí Listiny základních práv a svobod
- zrušení trestní postižitelnosti za příživnictví
- faktická nezaměstnanost
- restituce /vrácení obytných domů soukromým majitelům/
- stagnace bytové výstavby
- přeměna bytových prostor na nebytové – úbytek bytového fondu
- nárůst osobního a rodinného selhávání v důsledku změny sociálně-ekonomických podmínek¹⁶

Bezdomovectví má celou řadu vlastností a některé z nich jsou společné pro vývoj této problematiky téměř po celém světě. Jeden z nich je efekt velikých aglomerací. Lidé bez domova většinou migrují do velikých městských center. Ačkoliv v novodobé historii se úřady snažily různými způsoby bezdomoveckou populaci na území hlavního města řešit, nepodařilo se docílit očekávaných výsledků. To nahrává názoru, že pokud si lidé vybrali Prahu jako místo pro své „žití“ na ulici, neexistují demokratické prostředky jak jim v tom zabránit.¹⁷

Je to naprosto logické, jelikož je v Praze největší možnost pracovního uplatnění, vysoká míra anonymity prostředí a v neposlední řadě možnost využití sociálních služeb poskytovaných této cílové skupině, také možnost využít služeb poskytovaných charitativními a církevními organizacemi. V těchto organizacích se osoby bez přístřeší mohou zdarma najíst, ošatit, provést základní hygienu, navštívit lékaře. Přes všechny tyto služby a možnosti, si však musíme uvědomit, že neposkytují dlouhodobé řešení. Většinou poskytují pouze akutní pomoc, která je z dlouhodobého hlediska téměř nepodstatná. Viditelné bezdomovectví za sebou skrývá kořeny, které jsou mnohem komplikovanější a hlubší, než by se na první pohled zdálo. Jediná možnost jak tuto situaci řešit, je rozkrýt špičku ledovce a řešit tento problém z dlouhodobého a komplexního hlediska.

1.5 Aktuální počet bezdomovců na území hlavního města Prahy

V roce 2010 proběhlo na území hlavního města Prahy sčítání bezdomovců. Toto sčítání bylo zadáno firmě ABL Magistrátem hlavního města Prahy a mělo za úkol vytvořit koncept sčítání, který by do budoucna usnadnil těchto osob. Sčítání proběhlo ve dvou fázích. První fáze se uskutečnila

¹⁶ PĚNKAVA, P. Z historie nebydlících Prahy. Časopis Nový prostor, Praha: Nový Prostor, 2008. č.309 – Bezdomovci do akce. s.11

¹⁷ PĚNKAVA, P. Z historie nebydlících Prahy. Časopis Nový prostor, Praha: Nový Prostor, 2008. č.309 – Bezdomovci do akce. s.11

poslední pracovní týden v dubnu (26.–30. 4. 2010) ve všech zařízeních poskytujících ambulantní sociální služby pro bezdomovce. Následující druhá fáze přímo navazovala na první (1. 5. 2010) a probíhala v terénu. Poslední částí sčítání byl sběr dat z azylových domů, nocleháren a institucí (který proběhl poslední den první fáze, tj. 30. 4. 2010).¹⁸ Na tomto projektu spolupracovali odborníci ze všech organizací poskytujících sociální služby této cílové skupině klientů a to jak v denních centrech, noclehárnách, azylových domech, ale i v druhé fázi sčítání v terénu. Jednalo se tedy o spolupráci veřejného a neziskového sektoru, která by mohla být dobrým příkladem do budoucnosti.

„Výstupem tohoto projektu je přibližný celkový počet bezdomovců na území hl. města Prahy, přibližný celkový počet bezdomovců, nocujících na veřejných prostranstvích, a počet osob, které v průběhu sčítání využily zařízení poskytující sociální služby.“¹⁹

Výsledky sčítání

Ze závěrečné zprávy sčítání se dozvídáme:

Na území hlavního města Prahy bylo sečteno přibližně 4 000 osob bez přístřeší

- Přibližně 3 300 osob nocovalo v průběhu sčítání na veřejných prostranstvích, tj. na místech, „která svou povahou nejsou k nocování určená“
- Počet osob využívajících v době sčítání pobytové, ale i ambulantní služby (tzv. „tok klientů“) dosáhl výše 1 125 osob.
- Počet osob využívajících v době sčítání pobytové služby (azylové domy pro bezdomovce) byl 251; v noclehárnách 154, v institucích 224 osob.²⁰

Deskripce skupiny, tedy uživatelů sociálních služeb pro osoby bez přístřeší

- Ve skupině dominují muži (78 %) oproti ženám (22 %).
- Průměrný věk uživatelů center poskytujících sociální služby pro bezdomovce je 43,41 let. U žen je průměrný věk 43 let, u mužů 44 let.
- Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou je kategorie od 46 do 55 let (28 %), nejméně osoby nad 65 let (2 %) – platí pro obě pohlaví.
- Většina uživatelů sociálních služeb pro osoby bez přístřeší nocuje zpravidla venku (60%), nebo přespává ve standardních ubytovacích podmínkách (kategorie „běžné bydlení“) (18%).
- Ženy uvedly jako místo přespávání „běžné bydlení“ téměř dvakrát častěji než muži (28% u žen, 15 % u mužů).
- S rostoucím věkem klesá tendence klientů sociálních služeb přespávat na veřejných prostranstvích (z 66 % u věkové kategorie do 25 let na 42 % u věkové kategorie nad 65 let).²¹

¹⁸ ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva. Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.5

¹⁹ ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva. Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.5

²⁰ ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva. Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.5

1.5.1 Srovnání výsledků sčítání z let 2011 a 2004

Při srovnání výsledků sčítání z roku 2011 a z roku 2004 které proběhlo na území hlavního města Prahy, můžeme vidět, že za oněch 7 let došlo k třetinovému nárůstu osob bez přístřeší a došlo k velkému zvýšení počtu žen bezdomovkyň :

Viz. Tabulka tabulky č.1 - 3. a příslušné grafy.

Tabulka č.1 počet osob bez přístřeší na území hl. m. Prahy

Rok	Počet osob bez přístřeší na území Prahy
2004	3096
2010	4000

22

Tabulka č.2. Počet osob bez přístřeší navštěvující instituce

Rok	Počet os. nocujících ne veřejných prostranstvích	Počet os. nocujících v lůžkových zařízeních	Počet os. které navštěvují instituce
2004	1982	712	402
2010	3300	154	1125

23

²¹ ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva. Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.6

²² ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva. Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.6

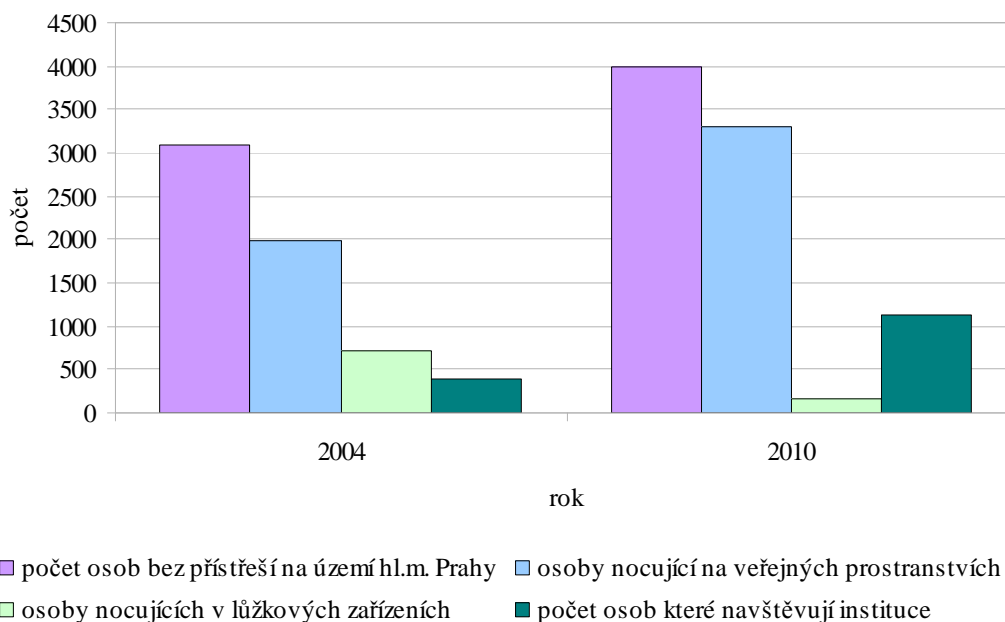
HRADECKÝ, I., Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor, Profily bezdomovství v ČR. Zpracované pro Evropskou observatoř bezdomovství. Praha: 2006 [online]. © 2010 [cit. 17.5.2011] Dostupné z : http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf

²³ ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva. Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.6

HRADECKÝ, I., Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor, Profily bezdomovství v ČR. Zpracované pro Evropskou observatoř bezdomovství. Praha: 2006 [online]. © 2010 [cit. 17.5.2011] Dostupné z : http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf

Graf č. 1 – počet osob bez přístřeší na území hl.m. Prahy

srovnání let 2004 a 2010

24

Na grafu vidíme, že výrazně stoupl počet osob bez přístřeší, dále se zvýšil počet osob nocujících na veřejných prostranstvích a počet osob navštěvujících instituce. Nárůst osob bez přístřeší si můžeme vysvětlit danou ekonomickou situací, vysokou rozvodovostí. Změny v návštěvnosti jednotlivých organizací jsou závislé na změnách aktuálně poskytovaných služeb.

Tabulka č.1: Procentuální rozdělení osob bez přístřeší dle pohlaví

Procentuální rozlišení osob bez přístřeší dle pohlaví		
rok	Muži	ženy
2004	86%	14%
2010	78%	22%

25

²⁴ ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva.

Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.6

HRADECKÝ, I., Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor, Profily bezdomovství v ČR. Zpracované pro Evropskou observatoř bezdomovství. Praha: 2006 [online]. © 2010 [cit. 17.5.2011] Dostupné z :

http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf

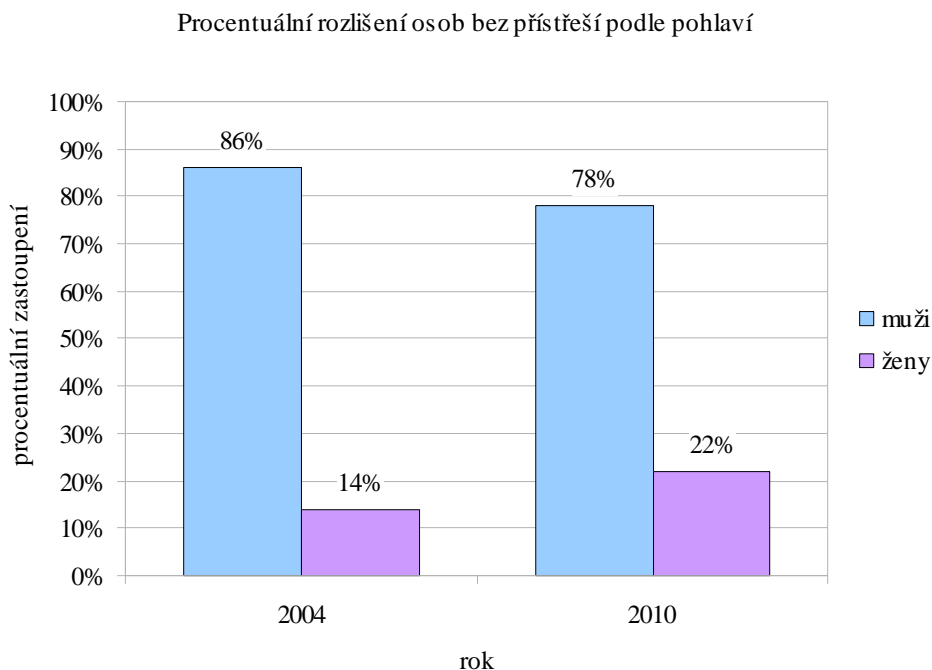
²⁵ ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva.

Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.6

HRADECKÝ, I., Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor, Profily bezdomovství v ČR. Zpracované pro Evropskou observatoř bezdomovství. Praha: 2006 [online]. © 2010 [cit. 17.5.2011] Dostupné z :

http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf

Graf č.2: Procentuální rozdělení osob bez přístřeší dle pohlaví

26

Jak vidíme došlo k 8% nárůstu žen bezdomovkyň.

Joe Doherty vidí nárůst žen bezdomovkyň jako problém celé Evropské Unie, tvrdí že bezdomovectví u žen souvisí s jejich snahou o finanční a osobní nezávislost, deregulací nájmu, jejich nižšími příjmy a tím že ženy dosáhly stejných práv a zacházení jako muži²⁷

1.6 Bezdomovectví a veřejné mínění

Před sametovou revolucí v době socialismu byla sociální patologie vnímána jen jako něco nedůležitého, co jen lehce narušuje jinak tak dobře fungující systém sociálního uspořádání a její existence byla nezřídka popírána a zjednodušována. Toto zjednodušené chápání tohoto problému přetrvává do jisté míry do dneška, není vnímán do hloubky a už vůbec komplexně a bezdomovci v hlavním městě se stali jakým si „koloritem“ hlavního města.

²⁶ ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná zpráva. Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN – neuvedeno s.6

HRÁDECKÝ, I., Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor, Profily bezdomovství v ČR. Zpracované pro Evropskou observatoř bezdomovství. Praha: 2006 [online]. © 2010 [cit. 17.5.2011] Dostupné z : http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf

²⁷ EDGAR,B., DOHERTY J., Women and homelessness in Europe. Bristol: The Policy Press, 2001. ISBN 1 86134 35 15. s.13

„V obecné rovině lze konstatovat, že si široká veřejnost začíná uvědomovat naléhavost problému, i když není mnohdy schopna obsáhnout veškeré projevy fenoménu a soustřeďuje se především na bezdomovectví zjevné. Z výzkumu pořádaného Centrem pro výzkum veřejného mínění v roce 2001 vyplynulo zjištění, že více než polovina dotázaných (54 %) se ve svém okolí s bezdomovci setkávala (v roce 1997 to bylo 40 % a 1995 pouze 37 %). Z regionálního hlediska vídali bezdomovce nejčastěji obyvatelé Prahy – 80 % dotázaných. Ve svém bydlišti pocítovalo naléhavost problému bezdomovců 17 % dotázaných, naléhavost bezdomovectví v rámci společnosti pak vnímala více než polovina respondentů“

Velmi zajímavou informaci o postoji veřejnosti přinesly výsledky odpovědí respondentů na otázku „Z jakého důvodu se podle Vás bezdomovci ocitají v takové životní situaci?“ Celkem 43 % dotázaných vidělo hlavní příčinu nepříznivé životní situace bezdomovců v jejich vlastním přístupu a v neochotě věci měnit, více než třetina – 38 % respondentů – spojovala vzniklý stav především s objektivními okolnostmi. Ve srovnání s rokem 1997 se výrazně změnil náhled na neochotu pracovat – v roce 1997 tuto příčinu uvádělo 44 %, v roce 2001 pak 12 % dotázaných.²⁸

Na základě získaných informací by se tedy dalo říci, že vnímání příčin bezdomovectví a problematiky celkové souvisí s vnímáním individuálního vlastního zavinění jednotlivce, což ukazuje, že lidská solidarita se neměří všem stejným metrem. Toto může být ovlivněno osobní zkušeností respondentů, nebo zkreslováním problému bezdomovectví v médiích. Dalo by se říci, že tyto zkušenosti vytvářejí ve společnosti stereotypy, které pak dlouhodobě přetrvávají a jsou jedním z hlavních důvodů odmítavých postojů společnosti.

Někoho tito lidé pohoršují a v někom vzbuzují lítost, většina obyvatel si však zvykla na projevy zjevného bezdomovectví zvykla a přijímá ho jako součást města. Všichni se svorně shodnou na tom, že by se tento problém měl vyřešit, nebo pouze nebýt tak viditelný. Ale většina z nich zavírá oči před hledání řešení tohoto problému. Bagatelizace a unifikace problémů, pak dělá bezdomovců osoby se stejnými problémy a stejnými životními příběhy, kteří v podstatě bezdomovectví zvolili za způsob svého života.²⁹

1.6.1 Přístup k osobám bez přístřeší na území hlavního města Prahy

Fenomén bezdomovectví je neodmyslitelnou součástí života všech velkých měst tedy i Prahy. Přes dvacet let se její obyvatelé učí žít s tímto sociálně patologickým jevem a dalo by se říct, že i částečně jak se vyrovnat se svobodou a demokracií. Několik let trvalo, než si společnost uvědomila, že fenomén bezdomovectví, není problémem jednotlivce ale celé společnosti. V této době, začaly

²⁸ KOSO VÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1. Praha: 2004. ISBN – neuvedeno. s. 6

²⁹ KOSO VÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1. Praha: 2004. ISBN – neuvedeno. s. 7.

vznikat organizace na pomoc těmto znevýhodněným osobám, ale ještě několik dalších let trvalo, než si všichni uvědomili, že tento problém není vyřešitelný, ale je třeba mu vymezit pevné hranice. Což vedlo k teoretizování a ke snaze najít reálné a účinné řešení.³⁰

I v této problematice, bychom se měli soustředit na primární sekundární a terciární prevenci. Jednotlivé kroky by měly být provázány a měly by na sebe navazovat. Nelze ale provádět samotnou prevenci, pokud nebude existovat kvalitní nabídka sociální pomoci a pokud lidé o nabízené pomoci nebudou informováni a v neposlední řadě stanovit pravidla nabízené pomoci. Je nutno si uvědomit, že bezdomovectví není jen samostatným negativním jevem, ale bývá velmi často provázáno s dalšími sociálně - patologickými jevy. Nejčastěji se jedná o závislost na alkoholu, nebo jiných návykových látkách, zadlužeností a kriminalitou. Bezdomovectví pak může být jak příčinou, tak i jejich důsledkem.

1.7 Prevence

Primární prevence

Primární prevence sociálního vyloučení, by se mělo začít, již v nukleární rodině. Kdy výchova, vzdělání a zázemí, jak materiální tak citové a vztahové, by měli dětem dát dobrý základ do života. Pokud se jedná o rodiny disfunkční či sociálně slabší rodiny je možné situaci řešit za pomoci širší rodiny, sociálních pracovníků nebo jiných odborníků.

Mluvíme – li o dětech z dětských domovů, které je po stovkách opouštějí bez jakékoliv jistoty do budoucnosti, těmto dětem je třeba věnovat, více pozornosti a poskytnout jim alespoň minimální zázemí.³¹

Tuto službu poskytují například „Domy na půl cesty“. Další velmi důležitou věcí je, jak bylo výše již uvedeno chápat bezdomovectví s ohledem na ostatní sociálně – patologické jevy s ním spojené.

Na První mezinárodní konferenci bezdomovectví v Praze v roce 2008, Ludmila Tomešová ve svém příspěvku Bezdomovectví - prevence a represe uvedla:

Primární prevence samotného bezdomovectví, ale je velmi těžké, až nemožné obsáhnout vše, co může člověka do role osoby bez přístřeší přivést. Většina společnosti má pocit, že se jí problematika bezdomovectví vůbec netýká a neuvědomuje si jak lehké je se dostat na dno. Osoby bez přístřeší vnímá pouze jen, jako osoby na pokraji společnosti a proto pomocí medializace a osvěty by se tento problém měl otevřít oči většinové společnosti, dodat jí potřebné informace a tento problém, by se mohl tímto zviditelnit a odstigmatizovat³²

³⁰ KOSOVÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1. Praha: 2004. ISBN – neuvedeno. s.16

³¹ HRADECKÝ, I., Bezdomovectví – extrémní vyloučení. Vyd. 1. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4. s.53

³² První mezinárodní konference bezdomovectví v Praze 2008, Sborník účastnických příspěvků. Praha: Městské centrum sociálních služeb Praha 2008. ISNB 978 -80-254-2743-9. s.68

Sekundární prevence

Do této skupiny poskytované prevence je možné zahrnout nejrozličnější oblasti poradenství pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, nebo nepříznivým řešením jejich bytové otázky. Takové sociální poradenství je poskytováno v Praze neziskovými organizacemi, ale i magistrátem hl. m. Prahy, které skrze Centrum sociálních služeb Praha, provozuje informační centrum Kontakt.³³

V tomto stadiu prevence je důležité, aby se informace o poskytovaných službách dostaly k potřebným.

Terciální prevence

Tato úroveň prevence se zabývá způsobem sociální práce, zaměřeným na zabránění recidivy a antisociálního chování spojeného s bezdomovectvím. Jedná se o činnosti, které se zaměřují na zpětné začlenění jedince do společnosti, na obnovení jeho sociálních vazeb, na pracovní rehabilitaci. Tyto služby jsou poskytovány zejména nestátními neziskovými organizacemi a Magistrátem hl. m. Prahy, který tyto organizace z velké části financuje. Na to, aby byly služby komplexní a péče o osoby bez přístřeší co nejlepší, je třeba, aby péče jednotlivých organizací byla úzce provázaná.³⁴

1.8 Důsledky bezdomovectví

Důsledky a příčiny bezdomovectví jsou velmi úzce spjaty. Pro jednoho může být příčina bezdomovectví to co je pro jiného důsledek. Takto se dá hovořit i ostatních sociálně patologických jevech, které jsou s bezdomovectvím spjaty vytvořit systém navazující a následné péče.

Alkoholismus

Dalo by se říci, že alkoholismus v určitých případech můžeme považovat za prvotní faktor bezdomovectví, ale častěji je alkoholismus a zneužívání návykových látek jeho důsledkem než příčinou. Každopádně je to jev, který je s problematikou bezdomovectví úzce spjatý a provází poměrnou část osob bez přístřeší.

Zdravotní stav

Je nutno zde také zmínit zdravotní stav, osob bez přístřeší, který často bývá alarmující. *„Riziko zdravotních problémů je se způsobem života bezdomovců neoddělitelně spojeno. Bezdomovci trpí zdravotními komplikacemi, které jsou způsobeny nepříznivým prostředím, v němž jsou nuceni žít, dále dlouhodobým stresem, nedostatkem odpočinku i nevyhovující výživou. Psychická onemocnění jsou mezi bezdomovci třikrát až desetkrát častější než u běžné populace. U bezdomovců roste*

³³První mezinárodní konference bezdomovectví v Praze 2008, Sborník účastnických příspěvků. Praha: Městské centrum sociálních služeb Praha 2008. ISNB 978 -80-2-2743-9.s.69

³⁴ První mezinárodní konference bezdomovectví v Praze 2008, Sborník účastnických příspěvků. Praha: Městské centrum sociálních služeb Praha 2008. ISNB 978 -80-254-2743-9.s.69 - 70

pravděpodobnost výskytu schizofrenie a mezi mladými bezdomovci se vyskytuje vysoký počet pokusů o sebevraždu“³⁵

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je jedním z průvodních jevů bezdomovectví, bývá často jeho příčinou a ještě častěji jeho důsledkem.

„ V případě bezdomovců lze hovořit o třech skupinách faktorů, které ovlivňují jejich možnosti uplatnění na trhu práce. První z nich představují organizačně-technické aspekty, druhou tvoří nedostatečné sociální kompetence, třetí je společenská stigmatizace bezdomovců.“³⁶

a) Organizačně-technické aspekty:

Organizačně – technické aspekty se odvíjejí ze špatné finanční situace osob bez přístřeší, které jsou nezbytné při hledání pracovních nabídek a kontaktování potenciálních zaměstnavatelů (telefon, internet, noviny). Další překážkou je finanční nedostatečnost pro cestu na přijímací pohovor, či samotnou cestu za prací a v neposlední řadě většina osob bez přístřeší nemá stálou kontaktní adresu nebo vlastní telefonní číslo.³⁷

Tyto důsledky se dají částečně eliminovat pomocí sociálních služeb, organizace provozující job kluby, poskytují technické zázemí s připojením na internet zdarma, možnost si zatelefonovat na pracovní nabídku a poskytují k nahlédnutí i tiskopisy inzerující pracovní nabídky.

b) Nedostatečné sociální kompetence

Na rozdíl od lidí žijících běžným způsobem života mohou mít osoby bez přístřeší problém s aktivitami a dovednostmi které jsou pro většinovou společnost všedními až triviálními. Jedná se zde o kontakt s úřady a institucemi, ale i o kontakt s potenciálním zaměstnavatelem, schopnost použít telefon, počítač či internet. Většina osob bez přístřeší ztratila jakousi schopnost oficiální komunikace, neví jak sepsat životopis, motivační dopis, jak telefonovat s potenciálním zaměstnavatelem, anebo jak se chovat při pohovoru. Tyto osoby mají většinou absenci povědomí o právních předpisech a o dokladech které člověk potřebuje proto, aby mohl nastoupit do zaměstnání. Největším problémem, který vyplývá z nedostatečné sociální kompetence, často bývá úplná ztráta pracovních návyků.³⁸

Tyto schopnosti je třeba posilovat anebo je opětovně získat. Výše zmíněné sociální služby poskytující technické zázemí mohou poskytovat poradenství v tomto ohledu prostřednictvím svých pracovníků

³⁵ KOSOVÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1.Praha: 2004. ISBN – neuvedeno. s. 6

³⁶ KOSOVÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1.Praha: 2004. ISBN – neuvedeno. s. 24

³⁷ KOSOVÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1.Praha: 2004. ISBN – neuvedeno. s.28

³⁸ KOSOVÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1.Praha: 2004. ISBN – neuvedeno. s.26 – 28.

s odpovídajícím vzděláním a schopnostmi, odbornými školeními které jsou přizpůsobeny pro tuto cílovou skupinu a tréninkem pracovních dovedností.

c) společenská stigmatizace

Společenská stigmatizace bývá největší překážkou při uplatnění na otevřeném pracovním trhu této cílové skupiny klientů. Tento jev úzce souvisí s faktem, že mezi osobami bez přístřeší se vyskytuje vysoké procento lidí se záznamem v trestním rejstříku. Pro tyto osoby je pak téměř minimální šance zaměstnání najít.

„Podle kvalifikovaných odhadů pražských sociálních kurátorů má přibližně 50 % lidí bez domova záznam v rejstříku trestů. Údaje Armády spásy uvádí 45 % mužů a 17 % žen se záznamem v rejstříku trestů.“³⁹

Zaměstnavatelé zpravidla nejsou ochotni takové osoby přijímat, což často vede k tomu, že jsou zneužívání jako levné a finančně podhodnocené pracovní síly. Také zde hrozí nebezpečí toho, že s nimi nebude sepsaná řádná smlouva, nebudou řádně vypláceni a zaměstnavatel za ně nebude vyplácet zákonné odvody státu. Toto souvisí s výše uvedenou nedostatečností sociální kompetence a vede k naprosté demotivaci takto stigmatizovaných osob si jakoukoliv práci hledat.

³⁹ KOSOVÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1. Praha: 2004. ISBN – neuvedeno. s.28

2. Sociální stát a sociální politika

Služby v evropských zemích bývají součástí jejich právního řádu a politiky, která jedním z hlavních témat sociálního státu. Sociální stát se snaží vytvořit jakousi záchrannou síť pro své občany, pro případ nepříznivé sociální události a prostřednictvím hmotné pomoci jim poskytnout prostředky na překonání této nepříznivé situace v důstojných podmínkách. Tato možnost je zde i pro osoby bez přístřeší- je ale několik důvodů, proč tyto osoby onou pomyslnou záchrannou sítí propadávají. Poměrná část z nich má nedůvěru ke státu a jeho institucím, což pramení ze špatných zkušeností anebo z rozhodnutí žít „mimo státní systém“. Hlavním důvodem ovšem je, že tito lidé nejsou schopni splnit podmínky, které jsou nezbytné proto, aby měli nárok na toto sociální zabezpečení. Jedná se například o účast na sociálním pojištění, která je nezbytnou součástí nároku na důchod, nebo nutnost mít odpracovaný potřebný počet měsíců pro to, aby měli nárok na podporu v nezaměstnanosti. Těmito všemi důvody se prolíná fakt, že většina osob bez přístřeší, které žijí „na ulici“ delší dobu, ztrácejí postupně schopnost jakékoliv pravidelnosti v návycích, ztrátu schopnosti a ochoty jednat s úřady, či schopnost orientace v potřebných dokumentech a tiskopisech s nimi spojenými. Většina takovýchto osob zůstává odkázána na svépomoc, nebo pomoc subjektů nestátních neziskových organizací.

„Do této skupiny subjektů patří fyzické a právnické osoby podnikatelského a nepodnikatelského charakteru (občanská sdružení, humanitární organizace, obecně prospěšné společnosti, hnutí, spolky, nadace, zájmová sdružení, zaměstnavatelé, podnikatelé)“⁴⁰.

Pojetí sociálního státu je v jednotlivých zemích Evropy různé, neboť vzniklo na základě rozdílné národní historie, politického uspořádání, i sociálních podmínek.

“Vymezit pojem sociální stát není tak jednoduché, neboť tento pojem existuje v řadě modifikací, v rozdílných ekonomických, politických a sociálních podmínkách a různých národních státech.“⁴¹

Ale ve všech případech by se dalo říci, že přívlastek „sociální“ vyjadřuje vztah státu ke společnosti a jednotlivým oblastem sociálního života a tedy i sociální politiky. O sociální politice se nepřítli často hovoří jako o celku, debatuje se spíše o jejích jednotlivých částech. Tento celek zahrnuje činnosti a opatření, které lze shrnout pod pojem sociální zabezpečení a opatření týkající se zdravotnictví a vzdělávacích služeb, bydlení a služeb zaměstnanosti. Všechny tyto činnosti a opatření se utvářejí na základě určitých společností všeobecně přijímaných zásad a jsou vedeny snahou o zdokonalování života každého jedince, úsilím o jeho blaho a prospěch. V tomto smyslu je sociální politika ve svém souhrnu politikou směřující k sociálně spravedlivé společnosti.⁴²

⁴⁰ PRUŠA, L., Sociální služby – srovnání ČR a EU. Praha: Centrum sociálních služeb, 2008.

ISBN – neuvedeno. s. 8

⁴¹ ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.část. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000. ISBN 382-087-00. s.9

⁴² ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.část. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000. ISBN 382-087-00. s.19

Dle Průši se sociální politika skládá ze systému sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci. Tento systém přispívá k:

- Vytváření nových pracovních příležitostí a urychlenému návratu pracovní síly do ekonomické činnosti,
- uchování schopnosti pracovní síly před jejím novým pracovním uplatněním (rekvalifikace a sociální zajištění),
- Poskytnutí sociálního zajištění starým a invalidním občanům a těm občanům, pro které předchozí aktivní funkce nebyli účinné.⁴³

Proto, aby tyto funkce plnily svůj účel, byla vytvořena opatření v oblasti zaměstnanosti, mzdového vývoje, důchodového pojištění, ochrany rodin s dětmi, ochrany bydlení a poskytování sociálních služeb)

Sociální politika upravuje, jak je výše uvedeno, politiku zaměstnanosti, vzdělávání a školství, zdravotnictví atd. Poskytuje sociální ochranu jedince jako pracovní síly, kdy je jedinec v důsledku sociální situace znevýhodněn vůči ostatním. Touto sociální událostí je nemoc, stáří, ale i ztráta zaměstnání. V takových situacích by stát měl občana na přechodnou dobu zabezpečit, například formou dávek. Aktivizace a udržení člověka jako pracovní jednotky souvisí s jednou z hlavních složek sociální politiky, kterou je politika zaměstnanosti. Ta se dále dělí na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti.

2.1 Aktivní politika zaměstnanosti

„Aktivní politika zaměstnanosti je základním nástrojem pro boj s nezaměstnaností. Jejím prostřednictvím mohou úřady práce pomoci uchazečům o zaměstnání při hledání nové práce.“⁴⁴ Soustředí se tedy na vyplácení nových pracovních míst, aktivizace pracovního potenciálu svých občanů a jejich uplatnění na trhu práce. Soustředí se na podporu rizikových skupin z hlediska zaměstnatelnosti, snaží se o individuální podporu nezaměstnaných a to například prostřednictvím poradenství a rekvalifikačních kurzů.

2.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Zde je pozornost věnovaná koordinaci nabídky a poptávky pracovních nabídek a vyplácení podpory v nezaměstnanosti.

Pasivní i aktivní politika zaměstnanosti se přímo dotýká všech občanů a to i osob bez příští, jelikož práce a trvalý příjem je jedinou cestou, jak změnit jejich stávající situaci. Proto toto politické působení „shora“ určuje podmínky a to jak pro podporu v nezaměstnanosti, tak podporu hledání zaměstnání. Toto vše je zakotveno v zákoně o zaměstnanosti 435/2004 Sb., který je projevem správy pracovně právního zákonodárství ze strany sociální politiky a který je více rozveden v kapitole číslo 5.

⁴³ PRŮŠA, L., Sociální služby – srovnání ČR a EU. Praha: Centrum sociálních služeb, 2008. ISBN – neuvedeno. s. 7

⁴⁴ Tisková zpráva MPSV: Aktivní politika zaměstnanosti se vyplácí [online]. © 2011[cit. 23.6.2011] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/269/110804c.pdf>

3. Bezdomovectví a jeho právní úpravy

Jednou částí mechanismu státu je zákonodárná moc, což znamená právo státu vydávat zákony prostřednictvím parlamentu. Tyto zákony upravují práva a povinnosti každého jedince, zasahují a upravují všechny složky veřejného života. V právním řádu České republiky na rozdíl od jiných států není bezdomovectví právně upraveno, ale přesto najdeme několik zákonů a dokumentů, které se tohoto tématu okrajově dotýkají.

Jsou to:

3.1 Listina základních práv a svobod

V listině základních práv a svobod v Hlavě čtvrté ve článku 26 je zakotveno:

○ „**Článek 30**

(1) Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.

(2) Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

(3) Podrobnosti stanoví zákon.“⁴⁵

Je tedy zřejmé, že každý občan ve špatné sociální situaci má právo na určité materiální zajištění poskytované státem. Má právo na zajištění základních životních podmínek, ale pojem „základní životní podmínky“ zde blíže definován není, je zde použit pouze v obecné podobě a je zřejmé, že neobsahuje právo na bydlení. Což znamená, že osoby bez přístřeší nemají ze zákona nárok na bydlení.

Hlava čtvrtá také obsahuje hospodářská sociální a kulturní práva. Ve článku 30 je uvedeno:

○ „**Článek 26**

(1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.

(2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.

(3) Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje; podmínky stanoví zákon.“⁴⁶

Bezdomovectví jde ruku v ruce s nezaměstnaností, tato listina sice zajišťuje člověku právo na volbu povolání a právo získávat prostředky pro své životní podmínky prací, ale nezajišťuje ona pracovní místa. Osoby bez přístřeší jsou často osoby na pracovním trhu znevýhodněné, tzn. nízkokvalifikované, nemají dostatek zkušeností, jsou znevýhodněny věkem, fyzickým postižením, či

⁴⁵ Listina základních práv a svobod[online]. © 2011 [cit. 18.6.2011] Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

⁴⁶ Listina základních práv a svobod[online]. © 2011 [cit. 18.6.2011] Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

psychickou poruchou. Pro tyto osoby je nesmírně těžké být konkurenceschopnými a uspět na otevřeném trhu.

3.2 Zákony týkající se bezdomovectví

a) Zákon č. 100/1988 Sb. O sociálním zabezpečení

d) Zákon č. 133/2000 Sb. O evidenci obyvatel

c) Zákon č. 463/1991 Sb. O sociální potřebnosti

Zákon č. 100/1988 Sb. O sociálním zabezpečení

Zákon ve svých základních zásadách v §1 zakotvuje Právo na sociální zabezpečení, které je tímto zákonem zaručeno všem občanům. Dávky sociálního zabezpečení poskytuje stát. Dávky sociálního zabezpečení nepodléhají dani.⁴⁷

Zde je zřejmé, že stát poskytuje sociální zabezpečení všem svým občanům, které jsou v nepříznivé sociální situaci, tedy i osobám bez přístřeší. Zákon zahrnuje sociální péči a nemocenské pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné.

V části třetí – Sociální péče v hlavě první je uveden rozsah sociální péče:

- „§73 (1) Sociální péčí zajišťuje stát pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení, popřípadě jinými příjmy, a občanům, kteří ji potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku, anebo kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry.
- §73 (2) V oblasti sociální péče stát zajišťuje poradenskou a výchovnou činnost, zejména výchovu k odpovědnému rodičovství, k upevňování rodinných vztahů a k vzájemné pomoci mezi občany, především pomoci občanům těžce zdravotně postiženým a starým občanům, a poskytuje další dávky a služby.
- §73 (3) Při plnění úkolů sociální péče státní orgány úzce spolupracují se společenskými a jinými organizacemi.
- §73 (6) V rámci sociální péče se poskytují zejména tyto dávky:

a) peněžité dávky,

b) věcné dávky,

c) mimořádné výhody pro některé skupiny občanů těžce zdravotně postižených.“⁴⁸

⁴⁷ Zákon č. 100/1988 sb. [online]. ©2004 - 2011 [cit. 25.6.2011] Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/100-1988-sb-zakon-o-socialnim-zabezpeceni.html>

⁴⁸ Zákon č. 100/1988 sb. [online]. ©2004 - 2011 [cit. 25.6.2011] Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/100-1988-sb-zakon-o-socialnim-zabezpeceni.html>

Pokud osoba splní podmínky stanovené pro vznik nároku na dávku dané zákonem, má nárok na její výplatu.

Zákon č. 133/2000 Sb. O evidenci obyvatel

Problematicky bezdomovectví se týká i oblast správního práva, a to v zákoně o evidenci obyvatel. Zákon upravuje i povinnost hlášení k trvalému pobytu administrativní cestou.⁴⁹

V hlavě druhé paragrafu deset – Trvalý pobyt- se dozvídáme základní informace o vzniku situace, kdy občan může mít jen jedno místo trvalého bydliště a zmiňuje práva a povinnosti občana ve vztahu k nemovitosti a informace o změně trvalého pobytu.

- „§ 10
- (3) *Místem trvalého pobytu občana v době jeho narození je místo trvalého pobytu jeho matky. Není-li matka občanem, je místem trvalého pobytu dítěte v době jeho narození místo trvalého pobytu otce.*
- (4) *V případě, že nelze zjistit místo trvalého pobytu občana podle odstavce 3, rozumí se místem trvalého pobytu tohoto občana sídlo ohlašovny, v jejímž územním obvodu se občan narodil, nebo sídlo zvláštní matriky v případě, že se narodil v cizině; obdobně se postupuje také v případech, kdy žena s trvalým pobytem na území České republiky, která porodila dítě, jež je občanem České republiky, písemně požádá o utajení své osoby v souvislosti s porodem.*
- (5) *Změnu místa trvalého pobytu občan ohlásí ohlašovně v místě nového trvalého pobytu. Je-li údaj o místě trvalého pobytu úředně zrušen (§ 12), je místem trvalého pobytu sídlo ohlašovny, v jejímž územním obvodu byl občanovi trvalý pobyt úředně zrušen. V případě osvojení občana do zahraničí se adresou místa trvalého pobytu osvojeného dítěte stává sídlo ohlašovny, v jejímž územním obvodu mělo osvojené dítě poslední místo trvalého pobytu, a současně se trvalý pobyt ukončí.“⁵⁰*

Místo trvalého pobytu nelze přehlásit na vlastní žádost. Majitel nemovitosti musí požádat o zrušení místa trvalého pobytu. Lze tak učinit pouze na ohlašovně městského nebo obecního úřadu, do kterého spadá adresa stávajícího trvalého bydliště.

Zákon č. 463/1991 Sb. O sociální potřebnosti

Občanům v nouzi nebo také potřebným občanům mohou být poskytnuty, peněžité a věcné dávky, příspěvky na výživu dítěte, aby mohli tuto nepříznivou situaci překonat.

Poskytování těchto dávek je zakotveno v zákoně 463/1991 sb., kde je definován občan jako sociálně potřebný za předpokladu, nedosahuje li jeho příjem částek životního minima a vzhledem ke

⁴⁹ ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4. s.12

⁵⁰ Zákon č. 100/1988 sb. [online]. © 2011 [cit. 25.6.2011] Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/100-1988-sb-zakon-o-socialnim-zabezpeceni.html>

svému věku, zdravotnímu stavu, nebo z jiných vážných důvodů si tento příjem vlastním přičiněním nemůže zvýšit.⁵¹

Společně posuzované osoby žijící ve společné domácnosti mají nárok na vyplacení těchto dávek jen za předpokladu, že všechny tyto osoby nedosahují příjmů výše životního minima.

Zvýšením příjmu vlastním přičiněním se rozumí zvýšení příjmu

- a) vlastní prací,
- b) řádným uplatněním zákonných nároků a pohledávek, zejména nároku na dávky nemocenského pojištění (péče), dávky důchodového pojištění (zabezpečení), dávky státní sociální podpory, výživné, příspěvek na výživu, úhradu některých nákladů neprovdané matce podle zvláštního zákona a uplatněním nároků z pracovních nebo obdobných vztahů; uplatnění zákonných nároků a pohledávek příslušný orgán nevyžaduje v případech, kdy je zřejmé, že uplatnění by nebylo úměrné zisku z něj plynoucímu nebo pokud nepovažuje za možné je po občanu spravedlivě žádat.
- c) prodejem nebo jiným využitím vlastního majetku.

(pokud se nejedná o nemovitost či byt, který občan využívá k přiměřenému trvalému bydlení, u automobilu na který byl poskytnut příspěvek dle zvláštního předpisu, zdravotní a technické pomůcky osob zdravotně postižených, na které byl poskytnut příspěvek dle zvláštního předpisu).⁵²

3.3 Změny v úpravě

Jako zákony týkající se úzce bezdomovectví, je nutno uvést ty, které vešly v platnost k 1.1.2007- některé z nich mění dosavadní úpravu. Jsou to:

- a) zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu
- b) zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi
- c) zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách⁵³

Zákon č. 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu

Tento zákon stanovuje:

- o **Životní minimum:** minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a základních osobních potřeb. Dle uvedeného zákona činí výše životního minima částku 3.126,- Kč měsíčně.

⁵¹ Zákon č. 100/1988 sb. [online]. © 2011 [cit. 25.6.2011] Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/100-1988-sb-zakon-o-socialnim-zabezpeceni.html>

⁵² Zákon č. 463/1991 Sb. O sociální potřebnosti [online]. © 2011 [cit. 25.6.2011] Dostupné z: <http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=422>

⁵³ CEJNEK, P., Bezdomovectví z pohledu sociální pedagogiky. Brno: Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše BATI ve Zlíně 2010. Diplomová práce s.37

- **Existenční minimum:** minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.
Dle uvedeného zákona činí výše životního minima částku 2.2020,- Kč měsíčně.⁵⁴

Zákon č. 111/2006 Sb. O pomoci v hmotné nouzi

V části první v úvodním ustanovení v § 1 je uvedeno:

- „ (1) Tento zákon upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám (dále jen "osoba"), které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi (dále jen "dávka").
- (2) Každý má nárok na základní sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení.“

Zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám se děje skrze dávky pomoci v hmotné nouzi, pokud jednotlivec, případně rodina, nemá dostatečné příjmy a její majetkové a sociální poměry nedostačují k uspokojování základních životních potřeb.

V § 4 je uvedeno Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou :

„a) příspěvek na živobytí

b) doplatek na bydlení

c) mimořádná okamžitá pomoc“⁵⁵

Tyto zákony se samozřejmě vztahují i na osoby bez přístřeší, ale díky jejich neinformovanosti a distancování se od státních i jiných institucí o něm často nemají povědomí. Další překážkou pro to, aby tyto osoby pobíraly dávky sociálního zabezpečení je fakt, že velké procento z nich nevlastní platné doklady a nechtějí absolvovat administrativní kolotoč. Je nutno zmínit, že tyto zákony dávají možnost plného využití služby osobám, které díky nim uvíznou v pasti nezaměstnanosti a díky těmto dávkám, které zajišťují jejich základní životní potřeby, nemají již dále motivaci pracovat.

Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách

Je zákonem, který se nejvíce dotýká problematiky osob bez přístřeší, zakotvuje poskytování sociálních služeb, které jsou těmito osobami velmi využívány, a dotýká se prakticky všech forem pomoci, která jim je poskytována. Je třeba ukázat i praktické využití tohoto zákona, provázanost služeb a jejich poskytovatelů, je tedy třeba mu věnovat zvláštní pozornost a tedy i samostatnou kapitolu.

⁵⁴ Zákon č. 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu [online]. © 1998 -2011 [cit. 26.6.2011] Dostupné z <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivotni-existenci-minimum/zneni.aspx>

⁵⁵ Zákon č. 111/2006 Sb. O pomoci v hmotné nouzi [online]. © 2008 [cit. 26.6.2011] Dostupné z <http://www.vyplata.cz/zakony/z111-2006sb.php>

4. Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách

Byl přijat v květnu roku 2006 a byl vydán ve sbírce zákonů pod číslem 108/2006 Sb.

V tomto zákoně jsou patrná ustanovení, která mění koncepci, poskytování a rozdělení sociálních služeb.

Je zde zakotveno:

„Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.“⁵⁶

Nabízená a poskytovaná pomoc, musí vždy respektovat a zachovávat lidskou důstojnost, naslouchat individuálním potřebám klientů, aktivně podporovat jejich samostatnost, aktivně je podporovat a motivovat, aby společně pracovali na zlepšení klientovi nepříznivé situace.

Matoušek ve své knize Sociální služby vychází z toho, že nový systém sociálních služeb, které se prolínají a jsou návazné, má tyto znaky:

- Primární je poskytování rad a informací osobám v nepříznivé životní situaci tak, aby byly schopny svou situaci řešit sami. Pokud tyto informace nejsou dostačující, přicházejí na řadu sociální služby.
- Sociální služby mají mít individuální charakter, který vychází z konkrétních potřeb jedince.
- Mají mít aktivizační charakter, motivovat klienty a podporovat je tak, aby se aktivně podíleli na řešení své nepříznivé situace.
- Kvalita poskytování sociálních služeb je dána přímo do souvislosti s dodržováním lidských práv, základních lidských svobod a zachováním lidské důstojnosti.⁵⁷

Dalšími specifiky zákona o sociálních službách je, že tohoto zákona byl zapojen jakýsi zákaznický model. Osoba, která vzhledem ke svému nepříznivému zdravotnímu stavu, potřebuje sociální službu (anebo pomoc jiné fyzické osoby), si může zažádat o Příspěvek na péči a za poskytnutou dávku si službu nakoupit. Může si dále vybrat poskytovatele služeb a v jakém rozsahu si službu „zakoupí“. Poskytování služeb má smluvní charakter – uzavírání smlouvy o poskytování a rozsahu služeb.

Zákon dále zakotvuje to, že každý poskytovatel služeb musí být registrován u příslušného Krajského úřadu. Jsou zde uvedeny také požadavky na vzdělání a předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka.⁵⁸

Tento zákon je jakousi revolucí v poskytování sociálních služeb, postihuje veškeré oblasti poskytování, od klienta, přes pracovníka až po standardy kvality a rozdělení služeb.

⁵⁶ MATOUŠEK, O., a kol. Sociální služby. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISNB 978-80-7367-310-9. s.39

⁵⁷ MATOUŠEK, O., a kol. Sociální služby. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISNB 978-80-7367-310-9. s.39

⁵⁸ ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení II.část. Vyd. 3. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. ISBN 978-80-246-1852-4 s. 125

4.1 Členění sociálních služeb dle místa poskytování:

- **Terénní sociální služby:** jsou poskytovány osobám v jejich přirozeném prostředí (domácnost, místo kde pracuje, místo kde tráví volný čas, venku)
- **Ambulantní služby:** jsou takové, kam klient dochází (např. poradny, denní centra)
- **Pobytové služby:** jsou poskytovány v zařízeních, kde je klient dlouhodobě ubytovaný (domovy pro seniory, chráněné bydlení)

Zákon vymezuje tři základní oblasti služeb:

- Poskytování **sociální poradenství** jako součást sociálních služeb.
- **Služby sociální péče**, které mají zabezpečit základní životní potřeby občanů, kteří díky svému zdravotnímu stavu potřebují péči druhé osoby.
- **Služby sociální prevence**, které pracují s osobami, které jsou ohroženy sociálně patologickými jevy a mají zabránit sociálnímu vyloučení.⁵⁹

4.2 Sociální služby pro osoby bez přístřeší a jejich poskytovatelé

Poskytovatelé sociálních služeb jsou povinni nabízet rozsah služeb které jim ukládá

Zákon O sociálních službách 108/2006. Sb. způsob zabezpečení těchto činností musí uvést ve své žádosti registraci. Bez této registrace, nelze poskytovat žádnou sociální službu.

Na základě tohoto zákona je zřízen registr Poskytovatelů sociálních služeb, a službu je možné poskytovat, pouze na základě registrace, která je oprávněním, k jejímu poskytování.

V Registru poskytovatelů nacházíme tyto služby a jejich poskytovatele:⁶⁰

4.2.1 Odborné poradny poskytující poradenství osobám bez přístřeší na území Hl. m. Prahy

Jedná se o činnost odborných poraden (např. rodinné a občanské poradny) zprostředkování kontaktu, ale také se jedná o sociální práci s osobami nepřizpůsobivými a tedy i osobami bez přístřeší. Jsou zde poskytovány informace a rady které mají vést ke zlepšení klientovi nepříznivé situace, dochází zde k aktivizaci klientova potenciálu a klient je zde motivován k tomu, aby se podílel aktivně na řešení své situace. Odborné poradny poskytují i zprostředkování kontaktu se státními a nestátními organizacemi.⁶¹

Na území hlavního města Prahy můžeme najít tyto poradny:

- **Poradna SISI** - (Ledvinova 1709/2, Praha 11 – Chodov, 149 00 Praha 415) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní

⁵⁹ Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách [online]. © 2006 [cit. 21.6.2011] Dostupné z : http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

⁶⁰ ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení II.část. Vyd. 3. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. ISBN 978-80-246-1852-4 s. 128

⁶¹ Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách [online]. © 2011 [cit. 21.6.2011] Dostupné z : http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

- **Azylový dům sv. Terezie - Poradna pro lidi v tísní** (Arcidiecézní charita Praha), (Pernerova 336/20, Praha 8 – Karlín, 186 00 Praha 86). Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **Informační a poradenské centrum Kontakt (Centrum sociálních služeb Praha)** (Ječná 1317/3, Praha 2 – Nové Město, 120 00 Praha 2) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **Poradenské centrum Českého helsinského výboru** (Štefánikova 216/21, Praha 5 – Smíchov, 150 00 Praha 5) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **Dom Tykadlo** (Braunerova 431/22, Praha 8-Libeň, 180 00 Praha 8) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní⁶²

4.2.2 Služby sociální prevence poskytované osobám bez přístřeší na území hlavního města Prahy

Služby sociální prevence se zabývají osobami, které jsou pro svůj životní styl, návyky, sociální situaci ohroženy sociálním vyloučením. Cílem služeb sociální prevence, je pomoci těmto osobám překonat jejich nepříznivou životní situaci a zabránit tak šíření sociálně patologických jevů. Pro osoby bez přístřeší, tento soubor služeb tvoří většinou část, pomoci, která je poskytována ze strany státu, charitativních a neziskových organizací, které se touto cílovou skupinou klientů zabývají. Jsou zde uspokojovány jejich základní existenční potřeby, je jim zde poskytnuto krátkodobé ubytování, strava, ošacení, poradenství i lékařské ošetření.⁶³

Azylové domy:

Azylové domy mají za úkol, poskytnout „azyl“, zázemí, přístřeší, ubytování osobám, které se nacházejí ve špatné sociální situaci a tuto situaci nejsou schopny vlastními silami řešit.

„Azylové domy začaly vznikat hlavně po roce 1990, i když některé existovaly již dříve, hlavně ve větších městech. Jejich zřizovateli a provozovateli jsou většinou neziskové a charitativní organizace, v některých případech i obec, a to hlavně ve velkých městech s velkou koncentrací bezdomovců. Většina těchto organizací je členem Sdružení azylových domů (SAD), které je propojuje, koordinuje a navenek zastupuje v mezinárodních organizacích.“⁶⁴

Pokud organizace má materiální vybavení a komplexní integrační program, může si zažádat o členství. Azylové domy jsou pobytovou službou přechodného charakteru, poskytuje krátkodobé ubytování osobám bez přístřeší, které jsou v nepříznivé sociální situaci. Jedná se o dobu dvou až tří měsíců, během které je klientovi poskytnuto ubytování, strava, nebo pomoc při jejím zajištění, pomoc při prosazování práv. Klient musí aktivně spolupracovat na zlepšení své situace se sociálním pracovníkem, účastnit se na vzdělávacích a aktivizačních činnostech azylového domu. Tato služba je

⁶² Registr poskytovatelů sociálních služeb [online]. © 2011 [cit. 24.6.2011] Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1307433812044_6

⁶³ Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách [online]. © 2006 [cit. 21.6.2011] Dostupné z : http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

⁶⁴ ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4. s.17

poskytovaná za úplaty a cílem je zlepšit klientovu situaci tak, aby byl schopen bez ní fungovat v běžném životě.

Na území Hlavního města Prahy můžeme najít pro osoby bez přístřeší tyto azylové domy:

- **Arcidiecézní charita Praha.** Zařízení poskytovatele: **Azylový dům sv. Terezie** (Pernerova 336/20, Praha 8 – Karlín, 186 00 Praha 86) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové, Dále jen Arcidiecézní charita Praha
- **Armáda spásy v ČR.** Zařízení poskytovatele: **Armáda spásy, Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše** (Tusarova 1271/60, Praha 7 – Holešovice, 170 00 Praha 7) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
- **Centrum komunitní práce P10, obecně prospěšná společnost** (Jasmínová 2904/35, Praha 10 – Záběhlice, 106 00 Praha 106) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
- **Centrum sociálních služeb Praha.** Zařízení poskytovatele: **Ubytovna Skloněná - azylový dům** (Skloněná 551/12, Praha 9 – Vysočany, 190 00 Praha 9) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
- **Centrum sociálních služeb Praha.** Zařízení poskytovatele: **Azylový dům Šromova** (Šromova 862/3, Praha 14 – Černý Most, 198 00 Praha 98) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
- **EMAUZY ČR.** Zařízení poskytovatele: **Emauzský dům Praha**, (Antonína Čermáka 85/4, Praha 6 – Bubeneč, 160 00 Praha 6) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
- **NADĚJE o. s.,** Zařízení poskytovatele: **Dům Naděje Praha – Vršovice**, (Rybalkova 351/31, Praha 10 – Vršovice, 101 00 Praha 101) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové.
Zařízení poskytovatele: **Dům Naděje Praha – Žižkov**. (Husitská 110/70, Praha 3 – Žižkov, 130 00 Praha 3). Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
Zařízení poskytovatele: **Dům Naděje Praha - Záběhlice** (K prádelně 135/2, Praha 10 – Záběhlice, 106 00 Praha 106) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
Zařízení poskytovatele: **Dům Naděje Praha – Radotín** (Otínská 1052/43, Praha 16 – Radotín, 153 00 Praha 512) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
Dále jen NADĚJE o. s.
- **Proxima Sociale, o. s.** Zařízení poskytovatele: **Azylový byt Proxima Sociale, o. s.** (Rakovského 3138/2, Praha 12 – Modřany, 143 00 Praha 412) Formy poskytování sociálních služeb: pobytové⁶⁵

Nízkoprahová denní centra:

Další službou poskytovanou osobám bez přístřeší jsou nízkoprahová denní centra, která poskytují ambulantní služby. Nabízejí sociální poradenství, zprostředkování kontaktu, v některých případech nabízejí zázemí a prostředky pro osobní hygienu, stravu, ošacení.

⁶⁵ Registr poskytovatelů sociálních služeb [online]. © 2011 [cit. 24.6.2011] Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1307433812044_6

Rozsah služeb závisí na poskytovateli a je poskytován bezplatně.

Nízkoprahová denní centra pro osoby bez přístřeší na území Hlavního města Prahy:

- **Arcidiecézní charita Praha.** Zařízení poskytovatele: **Azylový dům sv. Terezie** Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **Armáda spásy v ČR.** Zařízení poskytovatele: **Armáda spásy, Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše** (Tusarova 1271/60, Praha 7 – Holešovice, 170 00 Praha 7) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní
- **NADĚJE o. s.** Zařízení poskytovatele: **Středisko Naděje Praha - U Bulhara** (U Bulhara č. ev. 46, Nové Město, 120 00 Praha 2) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní.
Zařízení poskytovatele: **Středisko Naděje Praha – Bolzanova** (Bolzanova 1604/7, Praha 1 – Nové Město, 110 00 Praha 1) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní⁶⁶

Noclehárny:

Jsou služby sociální prevence ambulantního charakteru, které jsou poskytovány osobám bez přístřeší. Nabízejí ubytování a poskytnutí hygienického zázemí, sociální poradenství, zprostředkování kontaktu a v určitých případech poskytují i stravu. Služba se poskytuje za úplatu, kterou si stanovuje poskytovatel.⁶⁷

Noclehárny pro osoby bez přístřeší na území hlavního města Prahy:

- **Arcidiecézní charita Praha** Zařízení poskytovatele: **Azylový dům sv. Terezie** (Pernerova 336/20, Praha 8 – Karlín, 186 00 Praha 8) Formy poskytování sociálních služeb: **ambulantní**
- **Armáda spásy v ČR** Zařízení poskytovatele: **Armáda spásy, Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše** Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **Centrum sociálních služeb Praha** Zařízení poskytovatele: **Loď Hermes – noclehárna** (Chelčického 842/39, Praha 3 – Žižkov, 130 00 Praha 3) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **NADĚJE o. s.** Zařízení poskytovatele: **Dům Naděje Praha - Žižkov** (Husitská 110/70, Praha 3 – Žižkov, 130 00 Praha 3) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
Zařízení poskytovatele: **Středisko Naděje Praha - Na Slupi** (Na Slupi 1484/12, Praha 2-Nové Město, 128 00 Praha 2) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní

Terénní programy:

Terénní programy poskytují se osobám, které jsou ohroženy rizikovým způsobem života nebo jsou ohroženy sociální vyloučením. Jedná se o uživatele návykových látek, osoby bez přístřeší, sociálně ohroženým skupinám osob, osobám žijícím ve vyloučených komunitách. Cílem terénních

⁶⁶ Registr poskytovatelů sociálních služeb [online]. © 2011 [cit. 24.6.2011] Dostupné z:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1307433812044_6

⁶⁷ Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách [online]. © 2011 [cit. 21.6.2011] Dostupné z :
http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

programů je monitorovat tyto skupiny a osoby, minimalizovat rizika a následky jejich způsobu života, zprostředkování kontaktu s organizacemi, popřípadě podpora při udržení tohoto kontaktu. Tato služba je poskytována v přirozeném prostředí klientů a je poskytována bezplatně.⁶⁸

- **Armáda spásy v ČR** - Zařízení poskytovatele: **Armáda spásy, Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše**. Formy poskytování sociálních služeb: terénní
- **NADĚJE o. s.** Zařízení poskytovatele: **Středisko Naděje Praha - U Bulhara**
Formy poskytování sociálních služeb: terénní
- **Centrum sociálních služeb Praha**. Zařízení poskytovatele: **Centrum sociálních služeb Praha - terénní programy**. (Chelčického 842/39, Praha 3 – Žižkov, 130 00 Praha 3) Formy poskytování sociálních služeb: terénní
- **Farní charita Praha 1 Nové Město** Zařízení poskytovatele: **Program Máří** (Jungmannovo náměstí 753/18, Praha 1 – Nové Město, 110 00 Praha 1) Formy poskytování sociálních služeb: terénní
- **o. s. Ježek a čížek** Zařízení poskytovatele: **o. s. Ježek a čížek** (Chvalova 1577/12, Praha 3 – Žižkov, 130 00 Praha 3) Formy poskytování sociálních služeb: terénní⁶⁹

4.2.3 Sociální rehabilitace

Sociální rehabilitace je soubor specifických činností, které jsou zaměřeny na rozvoj a nácvik potřebných dovedností u osob znevýhodněných, za účelem zvýšení jejich samostatnosti a soběstačnosti a to v nejvyšší možné míře. Cílem této služby je dosáhnout pracovního uplatnění klienta, zvýšení jeho pracovního potenciálu, aby byl schopen uspět na otevřeném trhu práce ze účelem integrace.⁷⁰

Služby sociální rehabilitace pro osoby bez přístřeší na území Hlavního města Prahy:

- **Armáda spásy v ČR**. Zařízení poskytovatele: **Armáda spásy, Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše** (Tusarova 1271/60, Praha 7 – Holešovice, 170 00 Praha 7) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **Diakonie husitská - STROM**. Zařízení poskytovatele: **Centra sociálních služeb** (Vršovická 1461/64, Praha 10 – Vršovice, 101 00 Praha 10) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **Farní charita Praha 1 Nové Město** Zařízení poskytovatele: **Program Máří**. Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
- **o. s. Ježek a čížek**. Zařízení poskytovatele: **o. s. Ježek a čížek** (Chvalova 1577/12, Praha 3 – Žižkov, 130 00 Praha 3) Formy poskytování sociálních služeb: terénní

⁶⁸ Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách [online]. © 2006 [cit. 21.6.2011] Dostupné z : http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

⁶⁹ Registr poskytovatelů sociálních služeb [online]. © 2011 [cit. 24.6.2011] Dostupné z : http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1307433812044_6

⁷⁰ Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách [online]. © 2006 [cit. 21.6.2011] Dostupné z : http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

- **Občanské sdružení NOVÝ PROSTOR.** Zařízení poskytovatele: **NOVÝ PROSTOR PRAHA** (Řeznická 656/14, Praha 1-Nové Město, 110 00 Praha 1) Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní⁷¹

Někteří z poskytovatelů sociálních, poskytují možnost i rehabilitace pracovní a soustředí se na aktivizaci pracovního potenciálu osob sociálně znevýhodněných a osob bez přístřeší. Z přehledu služeb ale vyplývá, že většina organizací se poskytuje prostředky pouze zázemí pro uspokojení základních existenciálních potřeb, poskytnutí ubytování, jak krátkodobého tak dlouhodobějšího, zázemí pro hygienu nebo stravy. Pravdou je, že bez takového zázemí není možné o sociální nebo pracovní rehabilitaci vůbec uvažovat, ale také že zaměstnání a stálý příjem, je jedinou cestou z této nepříznivé situace. Proto by služby měly být co nejlépe provázené a poskytovat komplexní a návaznou péči. Zvláštní pozornost by se měla věnovat právě sociální a pracovní rehabilitaci která by mohla být řešením a cestou z nepříznivé životní situace pro určité procento právě osob bez přístřeší.

⁷¹ Registr poskytovatelů sociálních služeb [online]. © 2011 [cit. 24.6.2011] Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1307433812044_6

5. Zákon 435/2004 Sb. O zaměstnanosti

Tento zákon upravuje a postihuje státní politiku zaměstnanosti, která má za cíl dosažení maximální zaměstnanosti a ochraňovat občany proti nezaměstnanosti a to vše v souladu s právem Evropské unie. Státní politiku zaměstnanosti v ČR vykonávají: Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad práce české republiky.

Státní politika zaměstnanosti dle tohoto zákona má za úkol:

- Zabezpečovat právo na zaměstnání
- Sledovat trh práce, zpracovávat data z trhu práce
- Vytvářet opatření v oblasti zaměstnanosti v souladu s evropskou strategií zaměstnanosti
- Uplatňovat aktivní politiku zaměstnanosti
- Hospodařit s prostředky určenými na politiku zaměstnanosti
- Poskytování informací a poradenství
- Zprostředkování služeb na trhu práce
- Podporovat rovné zacházení s muži a ženami, s osobami bez ohledu na jejich rasový a etnický původ, s osobami se zdravotním postižením a dalšími skupinami osob, které mají zhoršené postavení na trhu práce.⁷²

Zákon má hájit právo na zaměstnání těch, kteří chtějí a mohou pracovat a o práci se skutečně aktivně ucházejí. Takový občan má právo na:

- a) Zprostředkování zaměstnání a možnosti se v něm uplatnit
- b) Na potřebnou rekvalifikaci
- c) V případě ztráty zaměstnání, nárok na hmotné zabezpečení před nástupem do dalšího zaměstnání.⁷³

5.1. Úřad práce a jeho působnost

Úřad práce:

- Vede evidenci uchazečů o zaměstnání,
„Uchazečem o zaměstnání je občan který není v pracovní m procesu nebo v obdobném vztahu, ani nevykonává s samostatnou výdělečnou činností, ani se soustavně nepřipravuje na povolání, a který se osobně u úřadu práce uchází na základě písemné žádosti o zprostředkování vhodného zaměstnání.“⁷⁴
- Evidenci volných pracovních míst

⁷² Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti 435/2004 Sb. [online]. © 2011 [cit. 28.6.2011] Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004

⁷³ ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.část. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000. ISBN 382-087-00.s. 175

⁷⁴ ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.část. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000. ISBN 382-087-00. s.177

- Informuje žadatele o volných pracovních místech
- Poskytuje odbornou přípravu ve formě rekvalifikace,
- Sleduje a vyhodnocuje informace z trhu práce

Úřad práce spolupracuje s orgány sociálního zabezpečení a sociálními kurátory, cílem této spolupráce je hmotně zabezpečit osoby, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, kterou chtějí aktivně řešit: najít si vhodné zaměstnání za pomoci pracovního úřadu. Zvláštní pozornost by se měla věnovat osobám, které jsou na trhu práce znevýhodněny a které mohou lehce uvíznout v pasti nezaměstnanosti. Úřad práce poskytuje podporu v nezaměstnanosti, pokud uchazeč vykonával v rozhodném období 3 let, alespoň 12 měsíců výdělečnou činnost a řádně odváděl pojistné, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Výše podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci je odvislá od posledního zaměstnání uchazeče, stanoví se procentní sazbou z vyměřovacího základu v rozhodném období přepočteného na jeden kalendářní měsíc.⁷⁵

Tabulka ukazuje procentuální měnící se výši podpory v nezaměstnanosti která je tvořena z průměrného čistého měsíčního výdělku nebo vyměřovacího základu ve vztahu k délce jejího vyplácení.

Procentuální sazba	Podpůrčí doba
65%	1. -2. měsíc
50%	2.-3. měsíc
45%	4. měsíc a dále

⁷⁶

Procentní sazba podpory při rekvalifikaci činí 60 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu⁷⁷

V rámci aktivní politiky zaměstnanosti úřady práce poskytují informace a pomoc při rekvalifikacích, vytváření tzv. veřejně prospěšných míst a společensky účelných pracovních míst. Kdy mnohdy pro osoby nízko kvalifikované, osoby bez vzdělání nebo osoby bez jakékoliv praxe, je rekvalifikace jedinou možností jak se v budoucnu uplatnit na otevřeném trhu práce.

⁷⁵ Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti 435/2004 Sb. [online]. © 2011 [cit. 28.6.2011] Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004

⁷⁶ Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti 435/2004 Sb. [online]. © 2011 [cit. 28.6.2011] Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004

⁷⁷ Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti 435/2004 Sb. [online]. © 2011 [cit. 28.6.2011] Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004

5.2 Rekvalifikace

„Rekvalifikací se pro účely tohoto zákona rozumí taková změna dosavadní kvalifikace uchazeče o zaměstnání, kterou je potřebné zajistit získání nových znalostí a dovedností teoretickou nebo praktickou přípravou, umožňující jeho pracovní uplatnění ve vhodném zaměstnání.“⁷⁸

Jedná se tedy o rozšíření schopnosti uplatnitelných na trhu práce, při rekvalifikacích se vychází z dosavadních zkušeností, vzdělání a schopností uchazeče, aby jeho potenciál byl co nejlépe využit a s jeho nově nabytými zkušenostmi mohl co nejlépe zastat práci, pro kterou je rekvalifikován. Rekvalifikace se děje na základě písemné dohody, a uchazeč je při rekvalifikaci hmotně zajišťován úřadem práce.

„Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřady práce zabezpečují rekvalifikaci uchazečů o zaměstnání podle státního rekvalifikačního programu, rekvalifikačních programů zpracovaných úřady práce a podle potřeb trhu práce.“⁷⁹

Dle zákona o zaměstnanosti může rekvalifikaci provádět pouze:

- a) Zařízení s akreditovaným vzdělávacím programem podle tohoto zákona,
- b) Zařízení s akreditovaným vzdělávacím programem podle zvláštního právního předpisu
- c) Střední nebo vysoká škola v rámci oboru vzdělání, nebo s akreditovaným studijním programem.
- d) Zařízení se vzdělávacím programem podle zvláštního právního předpisu.⁸⁰

Systém rekvalifikací při Úřadech práce však v současné době není zcela vyhovující. Pokud uchazeč o zaměstnání nemá dokončené základní vzdělání, jen těžko mu úřad práce nabídne možnost rekvalifikace. Ovšem dokončit si základní vzdělání je na některých místech republiky téměř nemožné.⁸¹

Rekvalifikace je velmi náročnou a zdlouhavou činností, což může být problém při rekvalifikaci osob dlouhodobě nezaměstnaných (týká se většiny osob bez přístřeší). Kvůli ztrátě pracovních návyků a jakékoliv pravidelnosti v životě pro ně může být nepřekonatelným problémem do rekvalifikačních zařízení pravidelně a dlouhodobě docházet, proto by rekvalifikace měla být doplněna o motivační semináře, které by se snažili o neustálou motivaci těchto osob. Dalším problémem, se kterým je možno se setkat je, že člověk bez finančních prostředků dá přednost krátkodobému náhodnému výdělku před investicí do budoucna, kterou je právě rekvalifikace. Může tedy dojít k tomu, že přeruší své působení v rekvalifikaci kvůli několika dnům či týdnům neoficiální práce, která mu zajistí na nějaký čas obživu. Úřady práce poskytují finanční podporu při rekvalifikaci, která rekvalifikovaným poskytne minimálně základní zajištění životních potřeb.

⁷⁸ ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.část. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000. ISBN 382-087-00. s.182

⁷⁹ ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.část. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000. ISBN 382-087-00. s.183

⁸⁰ Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti 435/2004 Sb. [online]. © 2011 [cit. 28.6.2011] Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004

⁸¹ KLINGEROVÁ, P., Bez práce člověk ztratí všechno .Lidové noviny, Praha. Lidové noviny 8.12.2010.

II. VLASTNÍ ŠETŘENÍ A VÝSLEDKY

V této části své diplomové práce uvádím popis jednotlivých projektů které se zabývají pracovní rehabilitací pro osoby bez přístřeší. Organizacemi a projekty, které poskytují možnost pracovní rehabilitace samotné a nebo poskytují pracovní aktivity díky kterým může klientům pomoci na cestě k dosažení zaměstnání formou přivýdělku na náležitosti typu výpis z trestního rejstříku, vydání občanského průkazu apod.

Poslání jednotlivých organizací a projektů je totožné a tím je návrat osob návrat klientů do pracovního procesu a s ním spojená sociální inkluze. Jednotlivé projekty se ovšem liší v přístupu ke klientům, pracovních aktivitách, školení, časové dotaci, složením teamu, a ve všech složkách které pracovní rehabilitace obsahuje. Tyto rozdíly se staly předmětem mého šetření a výsledkem je zhodnocení a detailní přehled jednotlivých složek pracovní rehabilitace.

1. Pracovní rehabilitace

Je komplexní soubor aktivit, které jsou cíleny na získání a udržení zaměstnání u osob znevýhodněných na trhu práce. Jednou ze skupin, které je pracovní rehabilitace poskytována, jsou i osoby bez přístřeší. Pracovní rehabilitace je teoretickou i praktickou přípravou klienta, která by měla napomoci jeho schopnosti uspět na otevřeném trhu práce, následně si práci bez větších obtíží co nejdéle udržet popřípadě připravit klienta na flexibilitu a stabilitu při změně zaměstnání. Pilířem teoretické části pracovní rehabilitace je poradenství, poskytování informací a rad: a to jak pro vhodnou volbu povolání, tak i rad, jak co nejefektivněji zaměstnání vyhledávat, jak reagovat na pracovní nabídky, jak správně kontaktovat zaměstnavatele, jak napsat životopis a motivační dopis a jak se chovat při pracovním pohovoru. Praktická část pracovní rehabilitace se soustředí na obnovení pracovních návyků, které jsou u klientů mnohdy silně ochromeny anebo zcela absentují.

U osob bez přístřeší jsou pracovní návyky v závislosti s délkou nezaměstnanosti a délkou jejich života na ulici. V důsledku jejich životního stylu pozbývají většinou jakoukoliv schopnost denního řádu a pravidelnosti. Většina z nich má špatné zkušenosti se státními institucemi, což se projevuje naprostou nedůvěrou v systém a většinovou společnost. Za takových podmínek je jejich opětovný návrat do pracovního procesu téměř nemožný. Pozornost spíše soustředí na uspokojení základních existenčních potřeb (kam složit hlavu, jak se najíst, schovat se před zimou), než na jakékoliv pracovní ambice, které by ovšem mohly vést k řešení jejich nepříznivé a často i alarmující situace. Pokud chceme usilovat o pracovní rehabilitaci těchto osob, měla by být jejich sociální situace uspokojivá. To jsou podmínky nezbytné proto, aby člověk mohl obstát v zaměstnání. Je nutné mít místo, kde se mohou kvalitně vyspat, nabrat energii, zajistit si stravu a provést základní hygienu- bez těchto základních výdobytků nemůže nikdo odvádět kvalitní pracovní výkon. Uspokojení jejich

základních existenciálních potřeb je nutnou podmínkou pro to, aby se dalo o pracovní rehabilitaci vůbec uvažovat. Proto většinou pracovní rehabilitace pro osoby bez přístřeší bývá vedlejší aktivitou poskytovatelů sociálních služeb, kteří jsou vedeni v Registru poskytovatelů sociálních služeb MPSV, jako organizace poskytující sociální rehabilitaci (například. Armáda spásy, Nový prostor).

1.1 Pracovní rehabilitace podle zákona 435/2004 sb. O zaměstnanosti

Tento zákon upravuje právo na pracovní rehabilitaci, ale pouze pro osoby se zdravotním postižením. Pracovní rehabilitace jim je poskytována skrze Úřady práce ve spolupráci s pracovně rehabilitačními středisky. S osobou se zdravotním postižením sestaví individuální plán pracovní rehabilitace s ohledem na její zdravotní způsobilost, schopnost vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost a kvalifikaci a s ohledem na situaci na trhu práce.⁸² Dále je zde zakotveno poskytování poradenství těmto osobám, zprostředkování a podporu při udržení zaměstnání a teoretickou a praktickou přípravu.

„Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost osob se zdravotním postižením zahrnuje:

- a) přípravu na budoucí povolání podle zvláštních právních předpisů,*
- b) přípravu k práci,*
- c) specializované rekvalifikační kurzy.“⁸³*

Co však v tomto zákoně nenajdeme, je úprava pracovní rehabilitace pro osoby bez přístřeší. Osoby bez přístřeší jsou početnou skupinou, která by díky pracovní rehabilitaci mohla zlepšit svou životní situaci. I přes to že se jedná o nehomogenní skupinu obyvatelstva, s různými problémy a s různými znevýhodněními, a v určité míře zde figuruje i vlastní zavinění, by tato skupina měla být státem podporována. Na území hlavního města Prahy se dle posledního sčítání bezdomovců, nachází zhruba 4 000 osob bez přístřeší. Toto číslo je alarmující, možnost pracovní rehabilitace poskytované státem skrze úřady práce by toto číslo mohla několikanásobně snížit.

⁸² Zákon č. 100/1988 sb. [online]. © 2011 [cit. 29.6.2011] Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/100-1988-sb-zakon-o-socialnim-zabezpeceni.html>

⁸³ Zákon č. 100/1988 sb. [online]. © 2011 [cit. 29.6.2011] Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/100-1988-sb-zakon-o-socialnim-zabezpeceni.html>

2 Organizace financované Magistrátem hlavního města Prahy a MPSV

2.1 Naděje

Naděje je jednou z nejznámějších a nejfunkčnějších charitativních organizací v České republice. Je jednou z největších organizací v České republice, nabízející pomoc osobám bez přístřeší. Poskytuje provázaný komplex služeb pomoci svým klientům od nocleháren, nízkoprahových center, azylových domů, až po integrační program. Tato organizace neposkytuje přímo pracovní rehabilitaci osobám bez přístřeší, ale i přesto by zde měla být uvedena. Organizuje aktivitu, při které si klienti, pokud prokáží, že potřebují finanční hotovost pro činnost či věc, která by mohla vést ke zlepšení jejich situace, mohou být zařazeni do tohoto krátkodobého programu a skrze práci si mohou vydělat potřebné finanční prostředky.

Ve svých denních centrech se Naděje snaží o posílení zaměstnanosti svých klientů, provozuje job klub, sociální a pracovní poradenství, poskytuje možnost telefonovat na pracovní nabídky, možnost nahlédnout do tiskovin inzerující pracovní nabídky a vytváří pracovní příležitosti veřejně prospěšných prací a veřejnou službu.

Vznik:

Naděje jako organizace vznikla naprosto spontánně, její začátky jsou spojeny s dobrovolnou prací bez jakýchkoliv financí na provoz, či platy pro zaměstnance. V roce 1990 se jednalo zejména o pomoc s ubytováním a stravováním, později i o práci v uprchlických táborech. Naděje je registrována jako občanské sdružení od 21. 8. 1990.⁸⁴

Je organizací stojící na křesťanských principech, která osobám znevýhodněným, osamělým a společensky vyloučeným poskytuje pomoc- a to duchovní, morální, sociální, poradenskou, ubytovací, hmotnou, právní vzdělávací, lékařskou a hygienickou.⁸⁵

Cílem integračního programu je návrat klienta zpět do běžného života. Klient může využít ubytování v azylovém domě, na který musí přispívat. Předpokladem solventnosti klienta je práce, nebo pobírání sociálních dávek. Splnění této podmínky a dodržování řádu by mělo vést klienta k finanční samostatnosti a mělo by být prvním krokem pro klientovo zpětné začlenění do společnosti.⁸⁶

Součástí programu jsou:

- *terénní služby: terénní programy (streetwork, mobilní terénní práce)*
- *ambulantní služby: nízkoprahová denní centra, noclehárny*
- *pobytové služby: azylové domy*

⁸⁴ HRADECKÁ, M., Deset let Naděje. Vyd. 1. Praha: Naděje, 2000. ISBN 80-86451-00-3 s. 9

⁸⁵ HRADECKÁ, M., Deset let Naděje. Vyd. 1. Praha: Naděje, 2000. ISBN 80-86451-00-3 s. 8

⁸⁶ ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4. s.18

- *posílení zaměstnatelnosti: job klub, vytváření pracovních příležitostí (veřejně prospěšné práce, veřejná služba, obecně prospěšné práce)*
- *zdravotní péče: ordinace praktického lékaře v Praze*
- *duchovenská a pastorační péče*
- *krizové služby: zejména zimní úkryty a noclehárny, potravinová pomoc*
- *doplňkové služby: sociální jídelna, šatník*⁸⁷

Naděje poskytuje také možnost přivýdělku za účelem pomoci v těžké životní situaci. Klienti se zde mohou zapsat do pořadníku na komunální úklid. O zapsání do listu uchazečů rozhoduje sociální pracovník na základě zvážení konkrétní situace klienta. Klient může být do pořadníku umístěn přednostně, pokud shání finanční prostředky, které budou použity jako:

- Úhrada správního poplatku za občanský průkaz nebo rodný list
- Úhrada za výpis z rejstříku trestů
- Úhrada léků
- Vstupní prohlídka do zaměstnání
- Úhrada jízdného

Klient musí zpětně vykázat, že peníze byly opravdu využity na uvedené účely, prokázat se jízdním dokladem, dokladem o zakoupení léků, potvrzením o vydání rodného listu. Pokud klient toto potvrzení nevykáže, může být z programu vyřazen až na tři měsíce. Tato služba je unikátní v tom, že klientům poskytuje téměř okamžitou pomoc se získáním finanční hotovosti za účelem zlepšení nepříznivé situace se zaměřením na náležitosti nezbytné pro vstup do zaměstnání. Jedinou cestou na cestě z „ulice“ je zapojení se do pracovního procesu. Pro to ale člověk potřebuje dokumenty a většinu případů i výpis z rejstříku trestů. Osoba bez finančních prostředků nemá téměř šanci tyto náležitosti zkompletovat. Naděje touto cestou umožňuje klientům první krok na cestě k začlenění do běžného života.

2.2 Armáda spásy v ČR

Armáda spásy je mezinárodní křesťanskou organizací, která byla vznikla z křesťanské skupiny, která se starala o chudé v ulicích Londýna. V roce 1978 vznikl název Armáda spásy, který se okamžitě ujal, a od té doby se hnutí šířilo. Převzalo také vojenský způsob organizace, uniformy, terminologii a brzy se rozšířilo po celém Spojeném království a do mnoha dalších zemí. Armáda spásy zahájila svou činnost v tehdejší Československu v roce 1919. Od svého počátku svou činnost soustředila na osoby bez přístřeší a jiné osoby na okraji společnosti. Po druhé světové válce byla její činnost nejprve omezena a poté úplně pozastavena komunistickým režimem. Po Sametové revoluci se

⁸⁷ Naděje [online].© 2010 [cit. 4.7.2010] Dostupné z: <http://www.nadeje.cz/index.php?q=node/127>

začalo opětovně uvažovat o jejím znovupůsobení v ČR, dne 17.5. 1990 byla registrována u MV ČR jako občanské sdružení⁸⁸

Klientům je poskytnuto ubytování v azylových domech a další služby, je zde poskytován vícestupňový resocializační program.

Základní stupeň je ubytování v noclehárně, kde je klientům poskytnuto krátkodobé ubytování, během prvních tří dnů bezplatně. Dále jim je poskytnuta strava, ošacení, základní hygiena a samozřejmě sociální poradenství.

Druhý stupeň je ubytování ve vícelůžkových pokojích, kde se klient podílí na nákladech za ubytování. Je samozřejmě povinen dodržovat řád ubytovny. Jednou z hlavních podmínek této služby je zákaz požívání alkoholických nápojů a omamných látek.⁸⁹

Posláním není pouze hmotné zajištění klientů, ale především pomoc lidem nalézt zpět svou důstojnost a cestu ze zdánlivě bezvýchodné situace. Proto azylové domy a noclehárny nejsou ubytovacími zařízeními, ale mají strukturovaný program sociální rehabilitace zaměřený na integraci svých klientů. Klienti by měli získat a obnovit sociální vazby na další organizace, úřady a společenskou strukturu.⁹⁰

2.2.1 Pracovní rehabilitace v armádě spásy

Pan Václav Vojkůvka, vedoucí programu sociální rehabilitace Armády spásy v rozhovoru vedeném 30.6. 2010 uvedl:

Armáda spásy umožňovala některým klientům v rámci azylového domu i zaměstnání, jednalo se o práce v provozu organizace a to dobu přibližně jednoho roku.

Klientům je poskytováno pracovní místo zejména na těchto pracovních pozicích:

- údržba budovy
- drobné stavební práce na obnově majetku Armády spásy
- drobné stavební a bourací práce v organizační jednotce
- úklidové práce
- pomocné práce v kuchyni a výdejně stravy
- praní prádla
- žehlení
- údržba zeleně
- pomocné práce v dílnách organizační jednotce a skladech

⁸⁸ Armáda spásy v ČR [online]. © 2006 [cit. 1.7.2011] Dostupné z http://www.armadaspasy.cz/staticke.php?wh=kdo_jsme

⁸⁹ ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4. s.21

⁹⁰ ČESKÁ SKUPINA FEANTSA, SAD., ARMÁDA SPÁSY., NADEJE., Sborník ze semináře na téma bezdomovectví v Evropě. Praha : Naděje 1997. ISBN 80-902292-3-9. s.9

Tréninkové místo bylo poskytováno na dobu tří měsíců s možností prodloužení

Odměna 50 Kč za hodinu

Pracovní doba byla v rozsahu čtyř hodin a klientovi byla poskytována odměna 50 Kč za každou odpracovanou hodinu, odměna byla vyplácena jednou měsíčně, k předem stanovenému datu.

Pro toto zaměstnávání klientů byl sestaven aktivizační program a aktivizační team.

Aktivizační program je poskytován aktivizačním teamem, který se skládá z:

- Vedoucího týmu
- Sociálního pracovníka
- Pastoračního nebo duchovního pracovníka
- Koordinátora teamu
- dalších zaměstnanců dle potřeb teamu

Aktivizační programy armády spásy:

- Sociální program
- Pracovní program
- Duchovní program
- Výchovně vzdělávací programy
- Volnočasový program

Sociální program:

Vedoucí týmu dbal na to, aby tento program byl poskytován v souladu se standardy kvality sociálních služeb a s metodikou sociální práce. Jedná se o co nejkvalitnější poskytování sociálních služeb klientům.

Pracovní program:

Je hlavní součástí aktivizačního programu, jehož hlavním cílem bylo:

- Aktivizace pracovních návyků klienta
- Udržení a rozvoj pracovních dovedností a schopností klienta
- Osvojení času a pravidelnosti⁹¹

Pravidla pro výkon pracovního programu:

- Pracovní aktivity byly povinné pro všechny uživatele azylového domu, s výjimkou těch, kteří jsou zaměstnaní v pracovním poměru, nebo jim v zapojení do tohoto programu brání jejich zdravotní stav apod.

⁹¹ DVD - Symop - Normální je pracovat!. DVD Armády spásy, Pro Armádu spásy vyrobilo studio Ostrava:2010

- Povinnost se zúčastnit pracovního programu vycházela z aktivizačního programu, který byl stanoven vnitřními řády.
- Podmínkou účasti v pracovním programu byl výcvik v BOZP⁹².

Armáda spásy svoje služby poskytuje v devíti městech České republiky, a to v Praze, Brně, Karlových Varech, Opavě, Krnově, Šumperku, Přerově, Havířově a Ostravě.

Tento program je momentálně pozastaven z důvodu nedostatku financí, ale pracuje se na jeho obnovení. Jelikož během jeho dvouletého fungování bylo do pracovního procesu umístěno 56 klientů, kteří doložili pracovní smlouvu. Bohužel díky téměř nulové zpětné vazbě ze strany klientů není jisté, zda si práci udrželi- a pokud si ji neudrželi, zda nastoupili do jiného zaměstnání.

2.2.2 Momentální situace

Tréninková pracovní místa

Tréninková pracovní místa jsou klientům poskytovány pouze v rámci aktivizačního programu za symbolickou odměnu 20 Kč. Za den si klient tedy může vydělat maximálně 150 Kč týdně a 600 Kč měsíčně

Podpora klientů při hledání zaměstnání

Azylový dům Tusarova poskytuje klientům přístup na internet, kde mají možnost vyhledávat si pracovní nabídky. Počítačová místnost obsahuje tři počítače, technické zázemí nepokrývá počet zájemců o aktivní vyhledávání pracovních nabídek. Klientům jsou dále poskytnuty tiskoviny, inzerující pracovní nabídky a přístup k telefonu, který je omezen na 5 hovorů pro klienta denně. Osoby, které neumí zacházet s počítačem jsou značně znevýhodněny, jelikož jim z personálních a finančních důvodů není věnována dostatečná pozornost a podpora.

2.2.3 Poskytnutí přivýdělku

Armáda spásy momentálně poskytuje možnost přivýdělku, který se nevztahuje k pracovní rehabilitaci, ale dává osobám bez přístřeší možnost vydělat si určité finanční prostředky na uspokojení základních životních potřeb anebo na náležitosti týkající se práce (například výpis z trestního rejstříku apod.). Jedná se o úklidy veřejných prostranství městských částí Prahy 7 a 14, které probíhají třikrát týdně a poskytují osm pracovních míst na den. S klienty je uzavřena ústní dohoda o výkonu práce, ale jedná se o zavedení dohody o provedení práce a klienti jsou poučeni o bezpečnosti práce.

Podmínky pro výkon práce:

- Věk 18 let
- Občanství ve státu Evropské Unie

⁹² DVD - Symop - Normální je pracovat!. DVD Armády spásy, Pro Armádu spásy vyrobilo studio Ostrava: 2010

Pokud klient splní tyto podmínky, může se stát zájemcem a je mu sděleno, kdy se může dostavit k výkonu práce. Vedoucí sociální rehabilitace pan Vojkůvka dbá na to, aby se v programu vystřídal co nejvíce potřebných klientů a nikdo nebyl znevýhodňován.

Popis pracovního dne:

V praxi to vypadá tak, že se klienti sejdou v 7 hodin ráno na adrese azylového domu, je učiněna prezence, klienti jsou vybaveni pracovními pomůckami. Pokud je nutno užít MHD, jsou vybaveni jízdenkami a vysláni na trasu. Po uklizení daného úseku, který je koncipovaný na šestihodinovou pracovní dobu, se vrací zpět do výchozího bodu a je jim vyplacena odměna ve výši 245 Kč.

Zájemci o zametání si musí rezervovat místa předem, a pokud se ve stanoveném datu nedostaví na výkon práce, je jim pozastavena činnost na měsíc až dva. Klienti jsou také kontrolováni zaměstnanci jednotlivých městských částí, a pokud dochází k porušování pravidel určených poskytovatelem, může být klient z programu vyřazen.

Tento proces není primárně pracovní rehabilitací, ale snaží se klientům poskytnout možnost výděлку, například na náležitosti nezbytné pro přijetí do zaměstnání, ale jelikož není kontrola nad tím, za co klient vydělané peníze použije, není jasné, kdo z klientů využívá tuto službu ve snaze zapojit se zpátky do pracovního procesu a kdo si výdělek používá pouze na své osobní potřeby ne související s hledáním a nástupem do práce.

2.3 Příklad dobré praxe - Symop – „Normální je pracovat!“

Projekt Normální je pracova, skončil začátkem roku, ale jelikož úzce souvisí s tímto tématem, a jelikož projekt vykazoval vysoké procento úspěšnosti, je třeba ho zmínit. Je příkladem dobré praxe-mohl by být vzorem, inspirací a vodítkem pro vznik dalších projektů tohoto typu.

Financování projektu:

Projekt je financován z prostředků EFS prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost státního rozpočtu ČR.

Realizace projektu: Tento projekt byl realizován 1.6. 2009 až 31.1. 2011

Cílová skupina

Cílovou skupinou tohoto projektu byly osoby bez přístřeší, kdy téměř každý jedinec z této skupiny má určité znevýhodnění na trhu práce. Jedná se o záznam v trestním rejstříku, dlouhodobou nezaměstnanost, vyšší věk, zdravotní omezení. Všechna tato znevýhodnění vedou ke stigmatizaci

těchto osob, pasti chudoby, pasti nezaměstnanosti, růstu sociálně patologických společenských jevů, mohou, a nezdá se, že vedou k sociálnímu vyloučení.⁹³

Cíl projektu

Cílem je pozvednout pracovní potenciál zúčastněných osob. Stávající praxe ale tento úkol dostatečně neřešila, proto vznikl koncept nového projektu. Na jeho vzniku se podíleli odborníci z řad Armády spásy s dlouholetou praxí s cílovou skupinou. Program byl konzultován s úřady práce a sociálními odbory měst na Magistrátech. Cílem projektu je společenská integrace cílové skupiny, individuální podpora, maximální motivace ke změně životního stylu a v neposlední řadě i obnova pracovních návyků. Armáda spásy klientům poskytla podporu a zázemí, pomocí menších cílů pracovala na zlepšení nepříznivé situace klienta tak, aby tyto úkoly vedly k jeho sociální integraci. Projekt měl za úkol také ukázat všem lidem, nejen těm zapojeným v projektu, že normální je chodit do práce a mít finanční příjem a nežít jen z hmotných dávek sociálního zabezpečení.

Popis projektu

Projekt byl určen pro klienty azylových domů armády spásy Krnově, Opavě, Havířově a Šumperku, kde se vytvořilo 30 pracovních míst na dobu 13 měsíců. V těchto městech byly klientům nabídnuty převážně tyto pracovní pozice:

- Pomocná síla v kuchyni
- Pomocná síla v prádelně
- Pomocný údržbář
- Údržba zeleně a pracovních ploch

O těchto 30 pracovních míst projevil zájem na 120 klientů, kteří prošli výběrovým řízením, které mělo za úkol zjistit klientovu míru potřeby, schopnosti uspět a pracovního potenciálu. Bylo třeba, aby klienti odpověděli na několik klíčových otázek typu:

- O jakou pracovní pozici má klient zájem a proč
- Klientův vztah k alkoholu
- Jak dlouho je klient bez práce
- Zda má představu co bude dělat, až projekt skončí
- Zda má představu, jak naloží s vydělanými penězi⁹⁴

Úkolem této výběrové komise bylo získat jakýsi menší přehled o klientově představě o práci a jeho budoucnosti ale i to, zda jsou jeho představy reálné. Zda si klient uvědomuje co je cílem celého projektu a to, že jeho působení v projektu je pouze na dobu omezenou a není to dlouhodobé řešení a že

⁹³ Projekty armády spásy [online].© 2011 [cit. 29.6.2011] Dostupné z: http://www.armadaspasy.cz/staticke.php?wh=eu_esf

⁹⁴ DVD - Symop - Normální je pracovat!. DVD Armády spásy, Pro Armádu spásy vyrobilo studio Ostrava:2010

během této doby by si klient měl aktivně hledat zaměstnání a v tomto zaměstnání obstát. Každý klient přichází se svým příběhem, ale projekt se snaží zapojit i osoby, u kterých není zřetelné, že uspějí, zda si šanci si zaslouží a zda budou schopny uplatnit dosavadní zkušenosti. Ke dni vstupu do projektu přestává být klient registrován na úřadu práce- klient tedy není závislý na sociálních dávkách, což znamená úsporu pro stát, změnu návyků a celého životního stylu pro klienta.

Během působení klienta v projektu by mělo dojít k:

- Obnovení pracovních návyků klienta
- Vytvořit v klientovi povědomí odpovědnosti za vykonanou práci
- Osvojit si umění komunikace s kolegy a nadřízenými

Klient byl během celého svého působení v projektu pracovníky motivován, podporován a bylo na něj dohlíženo skrze individuální rozhovory s koordinátorem projektu a setkání s externím supervizorem. Na tomto supervizním setkání, které se konalo jednou měsíčně, mohli klienti pohovořit o tom, co je trápí, co se jim daří, jak zvládají situaci, jak zvládají krize a vztahy na pracovišti. Dalším specifikem tohoto setkání byl otevřený rozhovor o klientech co „selhali“- jak a proč se tak stalo, zda by se podobná situace nemohla stát i jim. Cílem bylo vybudovat v klientech schopnost sebereflexe a co nejvíce je motivovat. Jelikož motivace je nejdůležitějším faktorem úspěchu, jednou měsíčně probíhalo také ucelené motivační setkání, jehož cílem bylo zlepšit kompetence klientů, tak aby uspěli na otevřeném trhu práce.

Motivační setkání

Motivační setkání bylo vedeno profesionálními lektory, kteří byli specialisté v tomto oboru. Jejich cílem byla aktivizace pracovního potenciálu klienta, jeho práce s vlastními postoji, učení se novým dovednostem nutným pro hledání, získání a udržení práce a v neposlední řadě zvýšení sebevědomí a pocitu užitečnosti.⁹⁵ Klient se na takovém setkání mohl dozvědět a do jisté míry prakticky nacvičit: Jak napsat životopis

- Jak a na jaké pracovní nabídky reagovat
- Jak správně telefonovat
- Jak se chovat při pracovním pohovoru
- Jak přijít oblečen a upraven na pracovní pohovor
- Informace o pracovním právním minimu

Některé z těchto bodů se mohou zdát příslušníku majoritní společnosti jako nepodstatné, ale je možné, že může mít mylnou představu o tom, jak v současné době probíhá přijímací řízení. Zkreslenou představu mohou mít klienti o celém pracovním trhu a jejich postavení v něm, proto tito

⁹⁵ Projekty armády spásy [online]. © 2006 [cit. 29.6.2011] Dostupné z: http://www.armadaspasy.cz/staticke.php?wh=eu_esf

specializovaní lektori, měli za úkol ujasnit klientova očekávání od trhu práce, pomoci mu se zorientovat ve vlastních dovednostech, schopnostech a představách, povzbudit jeho pracovní sebevědomí a hlavně klienta motivovat k aktivnímu vyhledávání pracovních nabídek.⁹⁶

2.3.1 Závěrečné shrnutí

Pro cílovou skupinu bylo vytvořeno 30 pracovních míst ve 4 městech na dobu 13 měsíců. Pracovní místa byla rozdělena takto:

Šumperk	10
Krnov	1
Havířov	6
Opava	4

97

Přehled osob v projektu a aktivizační podpory:

Počet hodin aktivizační a motivační podpory:	69
Počet osob které absolvovaly program do konce:	15
Počet osob které nastoupily do zaměstnání v průběhu projektu:	5
Počet osob které nastoupily do zaměstnání po skončení projektu:	4

98

Úspěšnost projektu:

Přímá úspěšnost:	30%
Konečná úspěšnost:	60%

99

Čísla úspěšnosti jsou tak vysoká, protože přístup ke klientovi byl komplexní, ke klientům se přistupovalo individuálně a bral se v potaz jejich životní příběh, individuální schopnosti, dovednosti a dispozice. Klientům bylo během celé doby poskytnuto ubytování v Azylových domech, provozovaných Armádou spásy a měli téměř nepřetržitou podporu od zaměstnanců projektu. Práce s touto cílovou skupinou klientů a snaha o jejich pracovní rehabilitaci je velmi náročná na čas, energii a finanční prostředky poskytovatele, velmi často chybí jakákoliv zpětná vazba ze strany klientů, což může vést k demotivaci pracovníků. Proto je zřejmé, že projekt „Normální je pracovat!“ je ukázkou té nejlepší praxe a měl by být inspirací do budoucna

⁹⁶ DVD - Symop - Normální je pracovat!. DVD Armády spásy, Pro Armádu spásy vyrobilo studio Ostrava: 2010

⁹⁷ DVD - Symop - Normální je pracovat!. DVD Armády spásy, Pro Armádu spásy vyrobilo studio Ostrava:2010

⁹⁸ DVD - Symop - Normální je pracovat!. DVD Armády spásy, Pro Armádu spásy vyrobilo studio Ostrava:2010

⁹⁹ DVD - Symop - Normální je pracovat!. DVD Armády spásy, Pro Armádu spásy vyrobilo studio Ostrava:2010

2.4 Nový prostor o.s.

Na území hlavního města Prahy je projektem naprosto unikátním, už jen tím, že doba působení klienta v projektu je časově neomezená. Kromě toho, že Nový prostor je registrovaný jako poskytovatel sociální rehabilitace je to také známý interaktivní společenský magazín, který se zabývá sociálními tématy, kulturou lidskými právy, ekologií, osobami v sociální tísní a společensky vyloučenými. Je charakteristický tím, že je distribuovaný v ulicích převážně osobami bez přístřeší. Vychází každých čtrnáct dní, jeho cena je 40 Kč, zajišťuje prodejcům okamžitý zdroj příjmu a tedy i pomoc v těžké sociální situaci, jelikož z každého prodaného kusu prodejci připadá 20 Kč.

“Nový Prostor začal vycházet pod názvem Patron v zimě 1999 a byl koncipován jako společenský měsíčník s důrazem na sociální témata a alternativní kulturu.”¹⁰⁰ Je českou verzí anglického časopisu The Big Issue a stejně jako jeho anglický předchůdce je součástí mezinárodní sítě street-paperů INSP.

2.4.1 The Big Issue

Na oficiálních stránkách časopisu The Big Issue se dozvíme, že časopis vznikl v roce 1991 kdy jeho zakladatelé Gordon Roddick a A. John Bird si všimli přibývajících bezdomovců v ulicích Londýna a Manchesteru. Tito dva muži věřili, že klíč k řešení bezdomovectví spočívá v tom, pomoci lidem tak, aby si pomohli sami. Proto se snažili nalézt ne přímo legitimní alternativu žebrání, ale spíše možnost přivýdělků v ulicích s vyvinutím určitého úsilí. Přišli tedy s myšlenkou časopisu, prodávaného v ulicích Londýna, který byl vydáván jako měsíčník a původně byl prodáván pouze deseti prodejci. V červnu roku 1993 začal vycházet jako týdeník, získal regionální charakter a brzy se rozšířil po celé Velké Británii i do zahraničí. V roce 1995 byla založena The Big Issue Foundation - The Big Issue – Nadace, která si vzala za cíl řešit a předcházet problémy související s bezdomovectvím a v neposlední řadě maximálně podpořit prodejce při jejich nelehké cestě z ulice.

Od svého vzniku se zabývá poskytováním služeb a poradenstvím v otázkách bydlení, zdraví, financí, vzdělávání a zaměstnanosti. A také se snaží plně podporovat prodejce v jejich osobních touhách a přáních. Nadace je také zakladatelem Mezinárodní sítě streetpapers, která zastupuje zájmy více než 80 obdobných organizací ve 37 zemích světa, kterým The Big Issue zapůjčil svojí ochrannou známku. Ukázalo se, že tento “ sociálně – komerční model” služeb funguje téměř po celém světě, kde tisíce osob bez přístřeší může svou nepříznivou sociální situaci řešit pomocí prodeje tohoto typu časopisu a získat tak alespoň částečně kontrolu nad svými životy. Pomocí svého obsahu může časopis pobavit,

¹⁰⁰ Nový prostor [online]. © 2008 -2011 [cit. 5.5.2011] Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz/>

poučit či informovat širokou veřejnost a pomoci změnit názor na problematiku bezdomovectví.¹⁰¹

2.4.2 Poslání Nového prostoru

Jak jsem již uvedla výše, v České republice funguje projekt street paper více než deset let. Od roku 1999 je provozován neziskovým občanským sdružením Nový prostor o.s.

„Posláním Nového prostoru je především:

- *vývoj a realizace sociálně-terapeutické pracovní služby street-paper*
- *vydávání nezávislého tištěného média, časopisu NP*
- *rozvoj oblasti sociálního podnikání*
- *podpora a rozvoj prostředí a dílčích projektů z oblastí sociálního podnikání*
- *vývoj a realizace unikátního tréninkového programu rozvoje klíčových kompetencí s ohledem na uplatnitelnost na otevřeném trhu práce*
- *destigmatizace osob bez přístřeší, informování o realitě příčin a důsledků*
- *prosazování práv a zájmů sociálně handicapovaných osob*
- *medializace sociální problematiky*
- *postupná změna vnímání problematiky bezdomovství ve společnosti* “¹⁰²

Personální zajištění a regionální partneři

Ačkoli je Nový prostor velmi známý jako časopis, ale i jako nezisková organizace, je tato organizace velmi malá. Hlavní sídlo se nachází v Praze, kde je provozováno denní centrum.

*“Pražské denní centrum NP funguje od roku 2000, v současnosti má kapacitu 80 uživatelů. Pracuje zde 5 zaměstnanců. Chod je v roce 2009 zajištěn z grantů MPSV, a Magistrátu hl.m. Prahy.”*¹⁰³

Personální zajištění pražského centra:

- Výkonná ředitelka
- Vedoucí sociální pracovník
- Sociální pracovník
- Junior asistent denního centra
- Koordinátor projektu MPSV
- Externí redakce

¹⁰¹ The Big Issue [online]. © 2011 [cit. 5.5.2011] Dostupné z: http://www.bigissue.com/History_34.php - přeloženo autorem

¹⁰² KOCMÁNKOVÁ, D., PĚNKAVA, P., Expertíza o situaci osob bez přístřeší a ostatních zranitelných skupin v hl. m. Praze Regionální workshop. Hlavní město Praha 28.6. 2006 [online]. © 2007 [cit. 12.5.2011] Dostupné z: <http://www.asociacenno.cz/staryweb/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=37 s.6>

¹⁰³ Nový prostor [online]. © 2008- 2011 [cit. 5.5.2011] Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz/>

Dále je Denní centrum provozováno ještě v Brně a Nový prostor má i několik regionálních partnerů, kde časopis dostává k prodejcům prostřednictvím azylových domů a charitativních organizací. Z výroční zprávy z roku 2009 se dozvídáme, že partnery jsou:

- Azylový dům Matky Terezy Hradec Králové
- Charita Ostrava
- Azylový dům pro muže - Ostrava – Vítkovice
- Městská Charita Plzeň
- Charita Olomouc
- Nízkoprahové denní centrum
- Pardubice
- Městská charita České Budějovice,
- Oblastní charita Znojmo¹⁰⁴

2.4.3 Jak Nový prostor funguje

Nový prostor je jedna z hlavních sociálních služeb, která se snaží o pracovní rehabilitaci osob bez přístřeší prostřednictvím prodeje časopisu. Možnost okamžitého finančního zisku, může prodejcům pomoci překlenout ty nejtěživější životní situace. Postupně by tento příjem měl vést k aktivizaci pracovního potenciálu klienta, protože pokud má pravidelný příjem, musí vynaložit adekvátní aktivitu na to si jej udržet. Nový prostor klade důraz na stabilizaci osoby jako takové, snaží se svým klientů, díky relativně striktním pravidlům práce vnést do života zpět denní řád, naučit je plnit pracovní povinnosti.

Permanentně je v pražské pobočce Nového prostoru okolo osmdesáti prodejců, jejichž počet se během roku mění. Před Vánoci jejich počet rapidně narůstá, jelikož prodejnost vánočního čísla je jednoznačně nejvyšší z celého roku a dává možnost prodejcům si vydělat relativně velké peníze. Naopak v letních měsících prodejců ubývá: je tomu tak proto, že kvůli teplému počasí nejsou osoby bez přístřeší nuceny si hledat placené ubytování a jejich náklady jsou tedy nižší.

Kdo se může stát klientem Nového prostoru:

Na oficiálních stránkách Nového prostoru se dozvídáme, že:

Klientem Nového prostoru = prodejcem časopisu Nový Prostor se může stát každý, kdo je starší 16-ti let a kdo:

- se ocitl v obtížné životní situaci spojené s nedostatkem finančních prostředků
- má malou anebo mizivou naději uplatnit se na otevřeném trhu práce
- má potřebu a chuť pracovat

¹⁰⁴ Nový prostor – výroční zpráva [online]. © 2008 -2011 [cit. 5.5.2011] Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz/>

- chce řešit osobní témata, která ho do nepříznivé situace přivedla¹⁰⁵

Každý kdo splňuje tyto podmínky se může v otevíracích hodinách dostavit do Denního centra a registrovat se. Zde mu budou podrobně vysvětlena pravidla prodeje a další podmínky pro zapojení se do programu, bude s ním sepsána smlouva o spolupráci a vypracován individuální plán. Po sepsání těchto dokumentů je zájemci přidělena „nováčkovská“ průkazka s osobním číslem čímž se stává oficiálním prodejcem Nového prostoru – prodejcem „**Nováčkem**“. Každý prodejce je nováčkem po dobu 30 dnů, je mu přiděleno zvýhodněné nováčkovské místo v blízkosti výdejny časopisů, což je denní centrum. Dostává tři startovní časopisy zdarma a dále jen záleží na jeho prodejních schopnostech, strategii a štěstí, jak se mu povede. Je nutno zmínit, že se může registrovat každý, bez ohledu na národnost a osoba se může registrovat i bez platných dokladů. V rámci individuálního plánu vypracovaného sociálním pracovníkem je vyřízení dokladů jedním z prvních kroků.

Osobní číslo a průkaz, prodejní místo a pracovní doba

Osobní číslo a průkaz

Každému prodejci je přiděleno osobní číslo, které je uvedeno na průkazce, kterou by prodejce měl mít viditelně umístěnou během prodeje. Při vyzvednutí časopisů na výdejně jsou časopisy označeny identifikačním číslem prodejce. Toto je opatření proti ilegálním prodejcům Nového prostoru, které nezdědka vidíme v ulicích. Tito lidé většinou na oko prodávají časopis, ale většinou ho pouze používají jako zástěrku pro žebrotu a poškozují tak dobré jméno prodejců i celé organizace.

Prodejní místo a pracovní doba

Po uplynutí nováčkovské zkušební doby se klient stává regulérním prodejcem a je mu přiděleno stálé prodejní místo. Může si vybrat z aktuální nabídky volných prodejních míst, která jsou momentálně neobsazena. Záleží na prodejci, jeho prodejních schopnostech, ale i jeho osobnosti, zda zvolí prodejní místo frekventovanější nebo klidnější. Prodejce si také musí zvolit pracovní dobu, která se skládá ze 4 hodin fixních, během kterých by měl být k nalezení na svém prodejním místě a dalších 4 hodin které prodejce může odpracovat libovolně během dne. Jako opatření kontroly jsou zavedeny monitoringy, kdy kontrolní pracovník jde navštívit prodejce na jeho pracovní místo a hodnotí jeho aktivitu a vystupování, ve výjimečných případech se kontroluje i zda prodejce neprodává časopis pod vlivem alkoholu. Pokud prodejce není na místě nalezen, čeká kontrolní pracovník deset minut a odchází. Při návratu do denního centra zkontroluje Knihu absencí, kam jsou prodejci povinni zapisovat budoucí absence a kontaktovat denní centrum v případě nemoci. Zkontroluje také, zda v oné době si prodejce nebyl v denním centru vyzvednout časopisy. V případě, že prodejceva absence není

¹⁰⁵ Nový prostor [online]. © 2008 - 2011 [cit. 5.5.2011] Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz/>

nahlášena ani omluvena, následuje sankce ve výši 50 Kč. Kontrolní pracovník má právo udělit sankci opakovaně, vždy když prodejce není na svém prodejním místě bez uvedení vážného důvodu.

Tato opatření mají za úkol pomoci prodejcům obnovit si základní pracovní návyky, které jsou již dávno ztraceny, nebo hodně oslabeny. Měli by se touto cestou opětovně naučit vykazovat své absence, že do zaměstnání se chodí každý den, v určenou pracovní dobu, že je třeba plnit pracovní úkoly, ale i to, nebýt v pracovní době pod vlivem alkoholu a omamných látek. V neposlední řadě, by se měla rozvíjet schopnost si práci udržet.

Objednávky časopisů a zisk

Je známo, že cena běžného časopisu je 40 Kč, z toho je 20 Kč pro prodejce. Málokdo ovšem ví, že celý proces je mnohem složitější, než by se na první pohled zdálo. Jedná se přece jen o sociálně-komerční model služby. Dle expertízy o situaci osob bez přístřeší a ostatních zranitelných skupin v hl.m. Praze V roce 2006-2008 byl Nový prostor druhým největším denním centrem pro tuto cílovou skupinu klientů a zároveň realizuje program s nejmenší náročností na veřejné finance (zhruba 60 a více % kryje z výnosů vlastních činností).¹⁰⁶

Jelikož je třeba pokrýt tiskové náklady a do tiskárny zadat objednávku na počet kusů, všichni prodejci si objednává časopisy se 14-ti denním předstihem a celkové číslo by tedy mělo ukázat alespoň orientační tiskovou zakázku. Každý prodejce by tedy měl znát své možnosti a mít reálný pohled na to, kolik časopisů bude schopen v příštích 14-ti dnech prodat, popřípadě objednávku konzultovat se sociálními pracovníky Nového prostoru. Pracovníci mají za úkol klienty motivovat k vyšším objednávkám, což je přínosné pro ně samé ale i pro organizaci. Může se však stát, že dochází k nechtěnému nátlaku ze strany pracovníků, který může klienty stresovat, jelikož nesplněná objednávka může být finančně penalizována, což může vést k ještě větším komplikacím v jejich těžké sociální situaci.

Klient si může časopisy vyzvednout pouze a jen ve výdejně denního centra. Může si odebrat veškeré časopisy najednou, ale praxe je taková že klienti dochází do denního centra častěji a odebírají si časopisy v řádu 5- 10 kusů denně. Cena časopisu na výdejně je 25 Kč, klientův přímý zisk z ulice je tedy 15 Kč, ale z každého prodaného čísla se klientovi spoří 5Kč, které se hromadně vyplácí jednou za 14 dní. Klienti jednou za čas dostávají větší finanční částku, doplatek peněz z odebraných časopisů, jakousi malou výplatu.

2.4.4 Nový prostor jako sociální služba

„Nosnou myšlenkou projektu je rozvoj tzv. klíčových kompetencí potřebných pro plnohodnotný život v současné společnosti. Mezi takto podstatné kompetence v projektu street paper řadíme schopnost nalézt a udržet si práci, mít zdravé sociální vazby v pracovním kolektivu i na své okolí, být odpovědný sám za sebe, znát svou hodnotu, svá práva, věřit si atd. Tuto základní myšlenku proto

¹⁰⁶ KOCMÁNKOVÁ,D., PĚNKAVA, P., Expertíza o situaci osob bez přístřeší a ostatních zranitelných skupin v hl. m. Praze Regionální workshop. Hlavní město Praha 28.6. 2006 [online].© 2007 [cit. 12.5.2011] Dostupné z: <http://www.asociacenno.cz/staryweb/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=37> s. 7

*najdete při poskytování sociální služby street paper vždy, bez ohledu na region nebo způsob financování.*¹⁰⁷

Životní styl většiny klientů jim téměř nedává šanci z něj uniknout. Sociální pracovníci se snaží pomoci klientům, aby se postavili na vlastní nohy a postupně se vrátili do běžného života.

Sociální pracovníci se pomocí individuálního plánování snaží maximálně pomoci svým klientům. Jsou plně obeznámeni s jejich situací a snaží se na klienty nahlížet v jejich životním kontextu.

Snaží o aktivizaci jejich lidského i pracovního potenciálu a to hlavně poskytováním informací a zprostředkováváním kontaktu se státními i nestátními organizacemi a institucemi.

*„Klíčová věta, na které se odborníci shodují, zní: Pomáhat lidem tak, aby si dokázali pomoci sami“*¹⁰⁸

Sociální pracovníci se snaží o:

1. Zlepšení bytových podmínek svých klientů

Pracovníci se snaží motivovat své klienty, aby řešili otázku bydlení. Pokud člověk nemá zázemí na odpočinek a hygienu, je pro něj těžké adekvátně uspět na trhu práce.

2. Zajištění dobrého zdravotního stavu klientů

Klienti jsou vedeni k tomu, aby dbali o svůj zdravotní stav a řešili své zdravotní problémy s odborníky. Může se jednat i otázku závislostí.

3. Vybudovat a osvojit hospodaření s penězi

Problémem většiny prodejců je zadluženost, což je může demotivovat v hledání regulérního zaměstnání, jelikož se bojí, že jim na plat bude uvalena exekuce. V Novém prostoru mají možnost sprostředkování kontaktu s dluhovými poradnami.

4. Návrat klientů z ulice do života

Snaží se o zapojení klientů zpátky do běžného života. Hlavním prostředkem je poskytnutí možnosti výdělků, který klientům může pomoci překlenout těžkou životní situaci. Obnovení pracovních návyků, díky kterým mohou uspět i v běžném zaměstnání, které jim zajistí materiální podmínky k řešení bytové otázky i dalších osobních témat.

¹⁰⁷ Nový prostor [online]. © 2008-2011 [cit. 5.5.2011] Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz/>

¹⁰⁸ MATOUŠEK, O., a kol. Metody a řízení sociální práce. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2. s. 84

3. Projekty financované z OPFA

Operační program Praha – Adaptabilita: Více příležitostí pro lepší život Pražanů.

Tento program je zde nutno zmínit, jelikož vedle MPSV a Magistrátu hl. m. Prahy je jedním z hlavních finančních zdrojů projektů týkajících se sociálního začleňování, vzdělávání a pracovní rehabilitace. Umožňuje tak vznik projektů které se soustředí na pracovní rehabilitaci osob na pracovním trhu znevýhodněných, dlouhodobě nezaměstnaných a tedy i sociálně vyloučených.

Evropská unie disponuje třemi hlavními fondy:

- **Strukturální fondy:**
 - Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)
 - Evropský sociální fond (ESF)
- **Fond soudržnosti (FS)** ¹⁰⁹

Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony

Díky financování projektů z EU vznikly na území hlavního města Prahy tyto projekty:

3.1 Středisko křesťanské pomoci Horní Počernice – SKP HOPO

Je další nestátní nezisková organizace poskytující možnost pracovní rehabilitace osobám bez příští. Zřizovatelem střediska je Diakonie církve evangelické metodistické. Středisko křesťanské pomoci Horní Počernice provozuje azylový dům a to je základem pro projekt „Zaměstnání pro osoby azylových domů“. Tento projekt je financován z Evropského strukturálního fondu v rámci projektu Operační program Praha – Adaptabilita tedy z Evropského strukturálního fondu a je koncipován pro osoby dlouhodobě nezaměstnané, které se nacházejí ve špatné sociální situaci.

Jak je výše uvedeno, SKP HOPO provozuje azylový dům pro rodiny s dětmi, kde poskytuje pobytové sociální služby osobám v nepříznivé sociální situaci a osobám, které ztratily bydlení. V rámci kapacity 90. lůžek se podpořit jejich sociální začleňování, snižování jejich závislosti na sociálních službách a na systému sociální pomoci a v neposlední řadě se snaží v rámci individuálního plánu, který je vytvořen v přímé spolupráci sociálních pracovníků a klienta, motivovat klienta k aktivnímu řešení své nepříznivé sociální situace.¹¹⁰

¹⁰⁹ Strukturální fondy EU [online].© 2011 [cit. 25.5.2011] Dostupné z: <http://www.strukturalnifondy.cz/Informace-o-fondech-EU>

¹¹⁰ SKP HOPO azylový dům [online].© SKPHOPO [cit. 9.7.2011] Dostupné z: <http://skphopo.cz/index.php/azylovym-dum>

Cílová skupina azylového domu

Osoby pečující o dítě, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Hlavní cílovou skupinou, pro kterou je služba určena, jsou rodiny s dítětem/děťmi. „Uživatelé služeb lze současně zařadit též do následujících okruhů osob:

- děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
- etnické menšiny
- oběti domácího násilí
- oběti trestné činnosti
- osoby bez přístřeší
- osoby v krizi
- osoby do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče
- osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
- pachatelé trestné činnosti“¹¹¹

Cílem a posláním tohoto střediska je sanace rodiny, při poskytnutí ubytování rodinám, je nutné, aby alespoň jeden z partnerů pracoval, což má za úkol motivovat, aktivizovat a určit podíl klientů na řešení jejich situace. Částečně také proto vznikl projekt

Z rozhovoru vedeného s Filipem Gartnerem, pracovním konzultantem projektu, vedeným 26.7. 2011 vyplývá, že projekt byl primárně koncipován pro klienty místního azylového domu. Tedy pro ty, kteří nemají práci, jak pro muže tak i pro ženy a tím dočasně řeší jejich problémy týkající se bydlení. Podmínkou pro jejich přijetí krom jiného i to, že klienti musí pracovat, pokud jsou ubytováni jako rodina, musí pracovat minimálně jeden z partnerů. Klientům je proto nabídnuta možnost využít trénink pracovních dovedností. Cílem je neztratit pracovní návyky, nebo si je naopak obnovit za cílem pracovní a sociální rehabilitace a vstup klienta na otevřený trh práce.

2.1.1 Cílová skupina projektu

- Osoby socio – kulturně znevýhodněné
- Osoby bez přístřeší
- Menšiny
- Osoby po výkonu trestu odnětím svobody
- Osoby ohrožené domácím násilím
- Osoby ohrožené závislostmi

Pro práci s klienty byl sestaven team zkusných odborníků z různých oborů.

¹¹¹ SKP HOPO azylový dům [online].©SKPHOPO [cit. 9.7.2011] Dostupné z: <http://skphopo.cz/index.php/azylov-dum>

2.1.2 Složení teamu

- Manažer projektu
- Pracovní poradci – poskytují pracovní poradenství, poskytují zprostředkování kontaktu se zaměstnavateli, podporují klienty při hledání práce na PC, motivují klienty a školí trénink sociálních dovedností a komunikačních kompetencí
- Pracovní trenéři – vedou pracovní skupiny, kontrolují klienty a kvalitu práce a aktivně podporují klienty při výkonu práce
- Sociální pracovníci v rámci azylového domu – poskytují poradenství, zprostředkování kontaktu s institucemi, motivaci atd.

S každým účastníkem programu je vyplněn monitorovací list, vypracován individuální plán a sepsána smlouva, za účelem podpory jeho návratu na otevřený trh práce. Tato podpora se děje skrze moduly aktivizačního programu a individuální plán, který je detailně propracovaný za přímé účasti klienta v souladu s klientovými potřebami.

Klíčové informace pro klienta jsou:

Pracovní doba: 7.00 – 15.00 (7.5 hodiny práce a 30 minut přestávka)

Odměna: 50 Kč za hodinu

Výplatní den: jednou měsíčně v datu určeném ve smlouvě

Smlouva se uzavírá na dobu: 7 měsíců

Dohoda může být rozvázána, pokud si klient během podpůrné doby najde práci.

- Pokud neplní řádně své pracovní úkoly a z jiného vážného důvodu porušení smlouvy.
- Pokud se sám dobrovolně rozhodne spolupráci ukončit.

Součástí smlouvy je několik příloh:

- Bezpečnost práce
- Provozní řád
- Dodatek č. 1 – Kde uživatel prohlašuje, že byl seznámen s ustanoveními a souvislostmi uvedenými ve smlouvě.
-

Poskytovatel smlouvy se zavazuje, že během celé spolupráce bude klientovi poskytovat sociální poradenství a zprostředkovávat kontakt s ostatními institucemi a poskytovat podporu, která by měla vést ke zvýšení pracovního potenciálu klienta skrze moduly aktivizačního programu a individuální plán, který je detailně propracovaný za přímé účasti klienta v souladu s klientovými potřebami.

Moduly aktivizačního programu jsou:

- 1) Trénink klíčových kompetencí
 - Trénink sociálních dovedností

- Trénink komunikace se zaměstnavatelem
 - Pracovně – právní minimum
 - Základy práce na PC
- 2) Trénink pracovních dovedností
 - 3) Podporované zaměstnávání

2.1.3 Trénink sociálních klíčových kompetencí

Jedná se o soubor činností a školení, které mají zvýšit schopnost klientů uplatnit se na otevřeném trhu práce. Klientům je poskytnuto školení na téma:

- Sociálně – právní minimum
- Pracovně právní minimum
- Uživatelské minimum pro práci na PC

Každý kurz je v rozsahu dvou hodin, je realizován a školen pracovními konzultanty, kteří se soustředí hlavně na praktický nácvik činností. Dle odborného výzkum vedoucího azylového domu v oboru psychologie PhDr. Romana Čepeláka bylo zjištěno, že poměrná část klientů trpí sociální negramotností, z tohoto vyplývá, že běžná školení nemají na klienty takový efekt jako praktické nácviky.

2.1.4 Trénink pracovních dovedností

Jedná se o 8 pracovních míst vybudovaných pro klienty. Jedná se o práce provozované v azylovém domě a přilehlých pozemcích.

Jedná se o:

- Úklidové práce v areálu
- Údržbářské práce v areálu
- Správa budovy
- A další úkoly dle potřeb azylového domu

Klienti mají v prostorách azylového domu přidělenou skříňku, kam si během pracovní doby mohou odložit věci, je jim přidělen pracovní oděv a poskytnuto zázemí pro hygienu.

Klienti by si takto měli zvyknout na pracovní prostředí a díky pracovnímu trenérovi, by si měli zvyknout na plnění pracovních pokynů od nadřízeného a dodržování kvality práce.

Důležitý je také fakt, že klienti musí vykazovat své absence, a to pomocí omluvného listu kde je zdůvodněna klientova nepřítomnost z vážných důvodů (pohovor, nemoc, schůzka na úřadu práce, na sociálním odboru a podobně). Pokud klient absenci nepodloží, následuje rozhovor s pracovním konzultantem, je klientovi udělena důtka a v případě opakované absence, může být z projektu vyloučen. Klient je do projektu zapojen na 7 měsíců, první tři měsíce je takto zapojen do pracovních aktivit a další čtyři, má nárok na pracovní konzultace, poradenství a věci spojené s klientovou

podporou vstupu na otevřený trh práce. Během doby by si klient měl osvojit pracovní návyky a zvyknout si na pravidelnost pracovního procesu osvojit si náležitosti potřebné pro nalezení zaměstnání a ideálně se uplatnit v pracovním procesu.

2.1.5 Podporované zaměstnávání

Jedná se o zprostředkování kontaktu s potenciálními zaměstnavateli, kam se pracovní konzultanti snaží doporučit klienty, o kterých si myslí, že mají předpoklad uspět. Pracovníci se snaží vysvětlit klientovu situaci a potvrdit jeho přesvědčení, spolehlivost a ostatní vlastnosti, kterými se klient v programu prokázal. Díky těmto kontaktům získají také možnost zpětné vazby o klientovi, kterou klienti mnohdy nejsou schopni poskytnout.

Pan Gartner dále uvedl, že cílem projektu je uplatnit co nejvíce osob zpět na volný trh práce, ale není to úkol lehký. Projekt má za úkol během dvou let, na které je projekt financován (2009 – 2011). Má za úkol pracovním uplatnit 15 klientů minimálně na tři měsíce. Což je číslo, které se nemusí zdát vysoké, ale vzhledem k cílové skupině je to úkol, který není lehce splnitelný.

V SKP HOPO je klientům poskytnuto ubytování, zázemí, maximální podpora a motivace. Velkou výhodou je, že veškeré práce probíhají v areálu, kde je projekt realizován, což zajišťuje kvalitní kontrolu a podporu klientů. Otázkou ovšem zůstává, jak tito klienti jsou schopni pracovat bez přímého dozoru a neustálé motivace.

3.2 Návrat do práce

Dalším významným počinem ve snaze o pracovní rehabilitaci a momentálně jediný, který poskytuje tréninkové zaměstnávání a vzdělávání pro osoby bez přístřeší, osoby po výkonu trestu, socio – kulturně znevýhodněné a dlouhodobě nezaměstnané je projekt.

"Návrat do práce je pilotním projektem spolupráce veřejného a nestátního sektoru, za cílem řešení budoucích problémů cílové skupiny. Na projektu úzce spolupracují odborníci z Odboru sociálních věcí MČ Prahy 3 s odborníky z neziskového sektoru, konkrétně z organizací O.s Ježek a Čížek a Romské občanské sdružení Velká ohrada".¹¹²

Tento projekt je koncipován pro obyvatele Prahy 3, která vzhledem ke svému historickému vývoji, má na rozdíl od jiných pražských částí specifické složení obyvatelstva, které koresponduje se zvýšeným výskytem sociálně patologických jevů a nezaměstnaností. Existuje zde početná skupina osob, která je postižená dlouhodobou ztrátou zaměstnání a sama nedokáže svoji situaci řešit. Jedná se ve většině případů o osoby z odlišného socio – kulturního prostředí, osoby po výkonu trestu, dlouhodobě nezaměstnané a osoby bez přístřeší. Největší komplikací u těchto osob je ztráta, nebo

¹¹² BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s. 2

úplná absence pracovních návyků, postupný pokles sociální integrity a v neposlední řadě hrozba sociální exkluze.¹¹³

3.2.1 Cílová skupina

Výše uvedené skupiny jsou ohroženy mnoha negativními sociálně patologickými jevy. Jedná se zde o ohrožení ztrátou bydlení, různé druhy závislostí, rizikový způsob života, předlužení a další. Jelikož jsou jejich potřeby natolik nestandardní, vyžadují systém, který je postihne. Jedná se zde především o potřeby vzniklé ztrátou pracovních návyků, ztráta schopnosti adaptace na delší pracovní aktivitu a potřeby vycházející z nedobrého rodinného zázemí. Jedná se především o osoby nízko kvalifikované osoby s nízkým vzděláním, osoby diskriminované z důvodu rasové či etnické příslušnosti záznamu v trestním rejstříku a dlouhodobě nezaměstnané.

Cílem projektu je tedy zlepšit sociálně znevýhodněným osobám postavení na trhu práce.

Předpokladem vstupu do projektu je:

- věk nad 18 let
- platný průkaz totožnosti (OP, náhradní doklad, cestovní pas)
- trvalý pobyt na území hlavního města Prahy, nebo čestné prohlášení uživatele, že se více než 6 měsíců v kalendářním roce zdržuje na území hl. m. Prahy
- *práceschopnost – zařazení nemohou být uživatelé ve starobním důchodu, PID, uživatelé, kteří jsou závislí na alkoholu, návykových látkách a uživatelé zabavení právní způsobilosti. U uživatele, který vstupuje do projektu by měl být předpoklad, že se s naší pomocí uplatní na otevřeném trhu práce.*¹¹⁴

3.2.2 Cíle projektu

- **Zmenšení problémů:** Díky sociálnímu a pracovnímu poradenství, tzn. Poskytování potřebných informací, by mělo dojít ke zmenšení problémů cílové skupiny na území Městské části Praha 3, zlepšení jejího postavení na trhu práce a její začlenění do běžného života.
- **Získání nových zkušeností a podpoření stávajících schopností:** Tento cíl úzce souvisí se záměrem motivovat cílovou skupinu pro zapojení do běžného života. Podstatou projektu je umožnit účastníkům získat v relativně krátkém časovém období nové zkušenosti a rozvinout jejich zkušenosti a schopnosti. Tímto se zkvalitní jejich předpoklady pro jejich budoucí uplatnění na trhu práce. To vše za asistence kvalifikovaného personálu, který jim poskytuje terénní i ambulantní podporu. Úkolem pracovníků projektu je také pomoc klientům při hledání pracovních nabídek, vyjednání prvního kontaktu se zaměstnavatelem a podpora znevýhodněných osob směřující k udržení získané pracovní pozice.
- **Spolupráce veřejného a nestátního sektoru:** Díky této spolupráci, by mohla vzniknout nová

¹¹³ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s.9

¹¹⁴ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s. 11

platforma pro budoucí úzkou spoluprací odborníků z neziskového sektoru a odborníků z Odboru sociálních věcí Městské části Praha 3

- **Zlepšení postavení cílové skupiny u případných zaměstnavatelů:** Zaměstnavatelé budou informováni o nových možnostech využití pracovní síly, která úspěšně prošla vzdělávacím programem projektu. Záměrem je představit cílovou skupinu jako běžnou pracovní sílu a destigmatizovat její postavení v komerčním sektoru.
- **Snížení nezaměstnanosti na Praze 3:** Jedná se o cíl dlouhodobý a to zejména u osob, které jsou cílovou skupinou projektu. Ve chvíli kdy se klient na pracovní trh vrátí a po nějakou dobu si práci udrží, má velké předpoklady zůstat dlouhodobě aktivní na volném trhu práce.¹¹⁵

3.2.3 Partneri projektu

A) Ježek a Čížek o.s. které od svého založení v roce 2000 pracuje především s lidmi ze znevýhodněného sociálního prostředí, a to přímou sociální podporou a službami, tréninkovými pracovišti a aktivizačními programy, tak i mezinárodně uznávanými divadelními aktivitami.

Díky svým zkušenostem byl vybrán pro aktivity

- Trénink pracovních dovedností
- Trénink sociálních a komunikačních dovedností¹¹⁶

B) Romské občanské sdružení Velká Ohrada (ROSVO)

Partner má blízké vazby a dlouholeté zkušenosti s cílovou skupinou, zejména s lidmi z odlišného socio - kulturního prostředí. Má dlouholeté zkušenosti s projekty z oblasti sociálně-právního poradenství, terénní sociální péče, prevence kriminality, realizace seminářů a školení pro romské občany.¹¹⁷

Díky svým zkušenostem byl vybrán pro aktivitu

- Realizace rekvalifikačních kurzů

3.2.4 Složení teamu Ježek a čížek o.s. a náplň práce

Koordinátor projektu:

- Odpovídá za realizaci části projektu, ke které se partner zavázal.
- Organizuje trénink pracovních a trénink sociálních a komunikačních dovedností
- Podílí se na prezentaci projektu
- Podílí se na tvorbě metodiky projektu
- Kontroluje plnění plánu a náplň činností
- Připravuje administrativu a výstupy partnera vůči projektu

¹¹⁵ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s.9

¹¹⁶ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s.11

¹¹⁷ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s.12

- Vede a řídí práci pracovních asistentů

Sociální pracovník:

- Komunikuje s cílovou skupinou
- Poskytuje pracovní poradenství a pomáhá klientům se orientovat na trhu práce
- Komunikuje s případnými zaměstnavateli
- Spolupracuje a komunikuje s pracovníky institucí a organizací

Pracovní asistent tréninku pracovních dovedností:

- Podílí se na zajištění provozu tréninkového pracoviště
- Zajišťuje seznámení uživatele projektu s bezpečností práce a ochranou zdraví
- Směřuje uživatele projektu k získávání teoretických znalostí a praktických dovedností a podporuje uživatele v jeho pracovním životě
- Poskytuje informace o projektu zájemcům o vstup z řad cílové skupiny
- Vypracovává s uživateli individuální plány a průběžně s nimi pracuje
- Pomáhá uživatelům získat dokumenty potřebné pro vstup na otevřený trh práce
- Provádí uživatele jednotlivými moduly projektu v souladu s jejich požadavky a individuálním plánem
- Zpracovává údaje uvedené v prezenčních listinách uživatelů a z nich vychází při stanovování výše motivačního příspěvku
- Navrhuje výši motivačního příspěvku
- Motivuje uživatele ke komplexnímu řešení jeho sociální situace
- Provádí kontrolní činnost na tréninkových pracovištích, zvláště těch, za které zodpovídá
- Pracovní asistent vyplácí motivační odměnu
- Tvoří a předává koordinátorovi podklady pro monitoring uživatelů, které jsou následně statisticky zpracovávány a vyhodnocovány
- Spolupracuje s úřady práce a se sociálními odbory
- Podílí se na tvorbě metodiky pro pomáhající profese
- Je členem projektové skupiny, která se věnuje tématu tréninkového zaměstnávání¹¹⁸

Jelikož byl projekt koncipován pro obyvatele Prahy 3, klient proto, aby byl do projektu přijat, musí mít trvalé bydliště na území Prahy 3. Stane se tak vyplnění vstupního dotazníku se sociální pracovnící, která po zjištění klientova znevýhodnění a anamnézy, se domluví s klientem na další spolupráci a vypracuje individuální plán. Dále pak sociální pracovnice pracuje na zlepšení klientovi

¹¹⁸ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s.12

situace, pracovním a sociálním poradenstvím ale také poradenstvím v otázkách bydlení a samozřejmě doporučuje klienty k přijetí do klíčových aktivit projektu.

3.2.5 Stěžejní aktivity

Trénink pracovních dovedností :

Ve spolupráci s Ježek a Čížek o.s.

Jedná se o aktivitu, která má co nejvíce připomínat pracovní prostředí na běžné pracovní pozici pro osoby s nízkou kvalifikací. Pracovní náplní je zde venkovní úklid parků na území Žižkova, které byly projektu přiděleny Úřadem MČ Prahy 3, s denním rozpisem jaké dny v týdnu, by ty to parky měly být klienty uklizeny.

Koordinátor projektu vypracoval tři trasy:

- A) Spodní Žižkov
- B) Horní Žižko
- C) Spodní Žižkov

Činnost tréninkového pracoviště a pracovní aktivity klientů jsou pak dále řízeny pracovními asistenty, kteří mají klientům přidělovat pracovní úkoly, zajišťovat plynulost práce, ale také podporovat klienty v aktivním hledání dalšího zaměstnání.

Klient je do TPD přijat po vstupním pohovoru, je s ním sepsán vyplněn vstupní dotazník a Dohoda o pracovní činnosti.

Dále je pak pracovním asistentem poučen o:

5. *Pracovní náplní*
6. *Míste výkonu práce*
7. *Pracovní době*
8. *Bezpečnosti práce (BOZP)*
9. *Jak použít pracovní pomůcky*
10. *Dalšími podmínkami jeho práce*¹¹⁹

Pracovní asistent tak s klientem důkladně projde DPČ , aby si byl klienty jistý tím, co podepisuje a uvědomil si, že je smlouvu či dohodu třeba důkladně pročíst i pokud ji bude podepisovat v opravdovém zaměstnání. Jelikož je většina klientů dlouhodobě nezaměstnaná, nebo díky svým znevýhodněním na otevřeném trhu práce příležitostně pracuje na černo, nejsou obeznámena s běžnou administrativou při nástupu do zaměstnání, jako je podpis Pracovní smlouvy, nebo Dohody o pracovní činnosti popř. Dohody o provedení práce.

Klientovi jsou obzvláště zdůrazněny tyto informace:

Pracovní doba: 10.00 -14.00

Odměna: 50 Kč za hodinu

¹¹⁹BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s.16

Výplatní den: každý pátek po pracovní době

Doba klienta v programu: 2 měsíce

- Dohoda může být rozvázána, pokud si klient během podpůrné doby najde práci.
- Pokud neplní řádně své pracovní úkoly a z jiného vážného důvodu porušení smlouvy.
- Pokud se sám dobrovolně rozhodne spolupráci ukončit.

Součástí smlouvy je několik příloh:

- Bezpečnost práce
- Popis pracovních úkolů
- Dodatek č. 1, ve kterém se klient zavazuje aktivně se podílet na zlepšení své situace a postavení na pracovním trhu. Jak spoluprací se zaměstnanci, navštěvování kurzů klíčové aktivity č. 2 a aktivnímu vyhledávání pracovních nabídek v prostorách Job klubu.¹²⁰

Ověřené poznatky z praxe ukazují, že čím déle jsou lidé bez zaměstnání, tím menší šanci mají ji zase najít, nebo si ji udržet.¹²¹ Během této doby by si klient měl obnovit základní pracovní návyky, jako docházet každý den v určitou dobu do zaměstnání, odpracovat předem určenou pracovní dobu a dodržovat pracovní pokyny.

V neposlední řadě i to omlouvat své absence, což je asi největší kámen úrazu pro spolupráci. Klientům leckdy nedochází, že pokud jim není dobře a rozhodnou se zůstat doma, měli by kontaktovat pracovního asistenta a nahlásit svou absenci a zpětně vykázt důvod nepřítomnosti. (Lékař, pracovní pohovor, návštěva úřadu práce aj.)

Pokud klient v TPD ob stojí, má velkou šanci uspět i v běžném zaměstnání a nadále si tuto práci udržet, může od pracovníka obdržet i reference, které mohou pozitivně zapůsobit při přijímacím pohovoru.

Trénink sociálních a komunikačních dovedností:

Ve spolupráci s Ježek a Čížek o.s.

Jedná se o soubor přednášek zaměřený na získání teoretických vědomostí potřebných pro posílení možností při vstupu na otevřený trh práce. Kurzy jsou lektorované externími školiteli, za cílem zlepšení konkurenceschopnosti klienta a to formou přednášek a praktických nácviků.¹²²

Klient zde má šanci získat:

- počítačovou gramotnost
- motivaci
- přehled o pracovně právním minimum

¹²⁰ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s. 16

¹²¹ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s. 16

¹²² BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s. 18

- zlepšit své komunikační dovednost

Program kurzů:

1. Vyhledávání pracovních nabídek

- Sebereflexe
- Motivace najít si zaměstnání
- Priority při hledání zaměstnání
- Způsoby vyhledávání pracovních nabídek

2. Kontaktování zaměstnavatele

- Způsoby kontaktování (např. telefonický kontakt, e-mail, životopis, motivační dopis, pracovní posudek)
- Sebe prezentace a sebevědomí při komunikaci s potenciálním zaměstnavatelem
- Druhy komunikace

3. Dokumenty potřebné k přijímacímu řízení a k nástupu do zaměstnání

- Jednotlivé druhy dokumentů (např. výpis z RT, zápočtový list, prokázání vzdělání a praxe, zdravotní průkaz)
- Kde potřebné dokumenty získat?
- Jak se připravit na přijímací řízení?

4. Přijímací pohovor

- Praktický nácvik pohovoru, zvládání stresu a trémy
- Způsoby vystupování při osobním jednání
- Seznámení se s často kladenými otázkami při pohovoru
- Výsledek přijímacího pohovoru
- Jak si říci o odměnu za práci?

5. Nástup do zaměstnání

- Ukončení registrace na Úřadu práce
- Pracovní smlouva a jiné druhy smluv upravující pracovněprávní vztahy
- První den zaměstnání, seznámení se s pracovním prostředím
- Pracovní podmínky u zaměstnavatele

6. Jak se chovat v zaměstnání

- Etiketa při práci

- Diskriminace v zaměstnání
- Konfliktní situace a přijímání kritiky
- Možnosti osobnostního rozvoje

7. Ukončení zaměstnání

- Prosazování svých práv v zaměstnání
- Možnosti skončení zaměstnání
- Jak dát výpověď a co poté?
- Zápočtový list
- Pracovní posudek

8. Závěrečné evaluační setkání¹²³

Je schůzka klientů a pracovníků vedená koordinátorem projektu, kdy se navzájem zhodnotí vzájemná spolupráce. Klienti se mají možnost vyjádřit k tomu, co se jim na spolupráci líbilo, nelíbilo, zda a jak je spolupráce posunula, jak jim pomohla, co by na sobě do budoucna chtěli zlepšit a v čem by během další spolupráce chtěli pomoci.

Toto setkání je velmi důležité i pro pracovníky, mají jedinečnou možnost reflexe.

9. Základy ovládání PC

Je kurz koncipovaný na osvojení si základního použití osobního počítače. Každý účastník, který splní 80% z docházky na konci kurzu získá certifikát, který by mu měl pomoci lépe uspět při hledání zaměstnání.

„Obsah PC modulu vychází z programu Start European Computer Driving Licence (ECDL),

Který předpokládá zvládnutí potřebných znalostí a dovedností alespoň čtyř z následujících sedmi témat:

1. *Základy informačních technologií – základní pojmy*
2. *Používání PC a správa souborů – základní fc PC, ovládání Windows, programů, práce s textovým editorem, včetně schopnost kopírovat / ukládat / měnit / archivovat soubory*
3. *Textový editor - psaní textů ve Wordu a znalost potřebných fc*
4. *Tabulkový kalkulátor*
5. *Databáze*
6. *Grafické možnosti PC a způsoby a možnosti elektronické prezentace*
7. *Služby informační sítě - aktivní používání internetu – email, webové stránky, vyhledávače.*

Pzn.: Příslušenství Office – Excel, Access a vytváření grafiky či práce s ní si mohou pokročilejší klienti

¹²³ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s. 21

zdokonalit v rámci kurzů např. Ateliéru Alf, které jsou vedeny odbornými lektory.

*Cílem modulu PC je, aby klienti zvládli odepsat na inzerát emailem; sestavit, upravit a případně měnit si samostatně text průvodního dopisu / životopisu; umět vyhledávat na internetu zdroje informací o volných místech apod.*¹²⁴

Díky těmto aktivitám by mělo dojít, ke zvýšení kreditu účastníků na trhu práce, zvýšení jejich sebeúcty, snížení negativních společenských rizik, začlenění části osob z cílené skupiny na trh práce, ale – i snížení nákladů na sociální zabezpečení těchto osob.

3.2.6 Realizace rekvalifikačních kurzů

Ve spolupráci s Romským občanským sdružením velká ohrada (ROSVO)

ROSVO na základě svých předchozích zkušeností vytvořila koncept pro zjištění motivačních faktorů ovlivňující zaměstnanost romského etnika. Jednotliví klienti procházejí tzv. Motivačním seminářem, jehož cílem je vyhodnotit možnosti uplatnění na pracovním trhu. Výstupem semináře je výběr vhodného rekvalifikačního kurzu pro účastníka a jeho finanční zabezpečení.¹²⁵

ROSVO čerpá z bohatých zkušeností s romským etnikem a usiluje o vedení a motivaci klienta po celou dobu potřebnou k začlenění klienta do pracovního prostředí, směřující k jeho socializaci.

Na základě předchozího projektu tohoto partnera, ROSVO má dodnes kladnou zpětnou vazbu od svých předchozích klientů kteří posílají další zájemce. Byl tedy zjištěn veliký zájem Romů o určité typy kurzů, jako kurz autoškoly, rozšíření řidičského průkazu, kurz na zacházení s vysokozdvizným vozíkem, svářečské kurzy aj.

Veškeré aktivity, které jsou spojeny s projektem souvisí s prevencí sociální exkluze pro

- Osoby ohrožené sociální exkluzí
- osoby sociálně vyloučené
- osoby s nízkým vzděláním
- osoby s nízkou kvalifikací
- příslušníky menšin

Stěžejní aktivity projektu je tedy

- pracovní poradenství
- vzdělávání
- tréninkové zaměstnání

Jsou zaměřeny na pracovní rehabilitaci a jsou založeny na myšlence rovných příležitostí, rozhodující pro získání práce je profesní úroveň, ne původ nebo minulost.

¹²⁴ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s. 18

¹²⁵ BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3., Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 – nepublikováno. s. 20

Zaměřují se na osobní i profesní rozvoj, rozšíření spektra profesí a zaměstnání, o které se klient může ucházet, ale i zmírnění příčin vedoucích k diskriminaci a jí samotné.

Bylo již zmíněno, že projekt byl koncipován pro spolupráci státního a neziskového sektoru i to že jeden z partnerů, byl zástupcem romské menšiny. Tento projekt by tak mohl být příkladem sociální integrity a inspirací pro většinovou společnost. Mohlo by tak vést k odstranění nebo zmírnění napětí mezi majoritní společností a romskou menšinou, nebo běžnými občany a občany nepříznivými, jak se nazývají osoby bez přístřeší v akčním plánu. V neposlední řadě má projekt za úkol podpořit několik jednotlivců, pomoci při vyhledávání zaměstnání, uspět na trhu práce a v ideálním případě, se vrátit do plnohodnotného života.

4. Vlastní šetření a výsledky

Projekty poskytující či nabízející pracovní rehabilitaci osobám bez přístřeší mají společnou ideu- pomoci lidem v nepříznivé životní situaci. Používají k tomu aktivity pro obnovení pracovních návyků (trénink pracovních dovedností, aktivizační program), aktivity pro rozvoj sociálních a komunikačních dovedností, které jsou nezbytné pro oslovení zaměstnavatele a úspěšný vstup na otevřený trh práce. Ačkoliv idea jednotlivých poskytovatelů je stejná, tedy vrátit své klienty úspěšně do pracovního procesu, liší se v důrazu a v jednotlivých složkách pomoci. Díky své praxi v organizaci Nový prostor a projektu Návrat do práce jsem měla možnost spolupracovat nebo navštívit i další projekty. Získala jsem přehled o aktivitách, poskytovaných službách a měla jsem možnost samotně pracovat přímo s klienty jednotlivých organizací. Informace poskytnuté ze stran odborníků s dlouholetou praxí mi poskytly dostatek materiálu pro orientaci v jednotlivých složkách pracovní rehabilitace a v jednotlivých složkách přímé pomoci- a tedy i dostatek informací pro srovnání jednotlivých projektů. Ve své práci popisují jednotlivé složky procesu pracovní rehabilitace, společně s jednoduchým resumé jednotlivých organizací, které jsou v dané oblasti unikátní. Práci zakončuje kvantifikační popis situace ve formě shrnujících tabulek.

4.1. Složky pracovní rehabilitace

Motivace

Motivace nejdůležitější složkou procesu, bez které klient nemá šanci uspět. Motivace se u jednotlivých klientů liší, ale výše motivace předurčuje úspěšnost klienta v projektu. Je nezbytně nutné na klienta po celou dobu pozitivně působit a nepřetržitě a aktivně ho motivovat na jeho cestě z nepříznivé životní situace. Projekty, které poskytují klientům ubytování v azylových domech (Armáda spásy, SKP HOPO), nebo poskytují klientům práci v areálech organizace, mají možnost klienty motivovat téměř nepřetržitě a neustále mohou klientům připomínat, proč vytrvat a nevzdávat svoji účast v programu.

Trénink pracovních dovedností

Trénink pracovních dovedností je samostatnou pravidelnou pracovní činností, díky které by měli klienti obnovit pracovní návyky. V jednotlivých organizacích je poskytována v různé intenzitě a podle rozdílných harmonogramů. Je zde i rozdíl v přístupu zaměstnanců organizace: jak moc důrazně kontrolují, podporují či dopřávají klientům svobody během pracovní aktivity. Jedná se o dohled a kontroly na pracovišti, nebo přímý dohled nad klienty na pracovišti pomocí pracovních asistentů. Je velmi těžké odhadnout optimální míru dohledu. Vzhledem k tomu, že většina klientů je dlouhodobě nezaměstnaná, jejich pracovní návyky zmizely anebo jsou hodně oslabeny, je kontrola v určité míře nutná. Pokud klient pracuje v tréninku pracovních dovedností pod neustálým dohledem, je otázkou, jak obstojí v zaměstnání, kde přímý dohled není. Nesmí se zde opomenout fakt, že každý klient je jiný,

každý má jiný životní příběh, jiné pracovní schopnosti a jiné znalosti a proto by přístup pracovníků tomto tréninku měl být dle daných možností organizace maximálně individuální.

V této složce pracovní rehabilitace je závěrečné srovnání zaměřeno na:

- Individuální motivaci klientů během pracovního programu
- Motivační setkání
- Motivace v rámci školení

Časová dotace tréninku pracovních dovedností:

Je počet pracovních hodin pro klienty v daném časovém úseku, jedná se o počet pracovních hodin na den, a počet možných odpracovaných měsíců. Časová omezenost tréninku může klienty motivovat k hledání zaměstnání, ale zároveň nemusí stačit klientům, kteří jsou na pracovním trhu znevýhodněni například záznamem v rejstříku trestů. V organizaci Nový prostor mají klienti dobu působení neomezenou, většina z nich se naučí respektovat pravidla i danou pracovní dobu, zvyknou si na trvalý finanční příjem, ale pravdou je, že většina klientů se po dosažení tohoto maxima dále nerozvíjí a další zaměstnání nehledá. Otázkou je, jak tyto klienty, kteří díky své do jisté míry uspokojivé finanční situaci uvízli v sociální službě motivovat, aby se zapojili do normálního pracovního procesu.

V této složce pracovní rehabilitace je závěrečné srovnání zaměřeno na:

- Podporu klienta při tréninku pracovních dovedností
- Kontrolu klienta při tréninku pracovních dovedností
- Důraz na samostatnost klienta v tréninku pracovních dovedností

Rozvoj sociálních a komunikačních dovedností

Rozvoj sociálních a komunikačních dovedností se děje převážně díky školením. Závisí na organizaci samotné, zda zvolí lektory externí, či zda se školení ujme někdo ze zkušených pracovníků. Jedná se zejména o nácvik komunikace s potenciálním zaměstnavatelem: jak reagovat na pracovní nabídku (telefonicky i emailem), ale i nácvik pracovního pohovoru. Tato školení mají zvýšit úspěšnost klientů při průniku na otevřený trh práce. Je důležité zmínit, že ne všichni klienti jsou vzdělaní a sociálně gramotní, proto školení musí být srozumitelná a musí se dbát hlavně na praktické nácviky. Další školení se mohou být přizpůsobeny potřebám dané organizace, například pracovní právní minimum, náležitosti spojené se vstupem do zaměstnání atd..

Posilování počítačové gramotnosti

Posilování počítačové gramotnosti úzce souvisí s rozvojem sociálních a komunikačních dovedností a je nezbytné pro uplatnění na trhu práce. Počítačová gramotnost se vstává nezbytnou i pro nekvalifikované profese, proto je třeba, aby si osoby nízkokvalifikované s nízkým vzděláním a osoby starší osvojili alespoň základy práce na počítači.

Podpora klienta při vyhledávání pracovních nabídek je poskytována ve všech organizacích poskytujících pracovní rehabilitaci, její intenzita, forma a časová dotace se ovšem liší. Projekt Návrat do práce jako jediný poskytuje pro své klienty počítačové kurzy, kde si klienti mají možnost osvojit

základy práce na počítači. Kurzy jsou vedeny kvalifikovanou lektorkou dvakrát týdně po dobu dvou měsíců. Po úspěšném absolvování těchto kurzů získává klient osvědčení.

Technické zázemí a personální pro hledání zaměstnání

Technickým zázemím pro hledání zaměstnání rozumíme poskytnutí fyzického prostoru klientům za účelem vyhledávání pracovního místa. Jedná se zejména o job kluby, počítačové místnosti anebo i pouhý počítač, vyhrazený klientům pro hledání zaměstnání. Dále sem řadíme poskytnutí možnosti telefonicky reagovat na pracovní nabídky a poskytnutí tiskovin inzerujících práci. Toto zázemí se liší dle finančních a prostorových možností jednotlivých organizací, stejně jako zázemí personální. V každém projektu jsou určení pracovníci, kteří zajišťují provoz job klubu a jsou k dispozici klientům, nebo s klienty vyhledávají pracovní nabídky na internetu.

V této složce pracovní rehabilitace je závěrečné srovnání zaměřeno na:

- Praktické nácviky komunikace s potenciálním zaměstnavatelem
- Časovou dotaci školení
- Časovou dotaci počítačových kurzů
- Poskytování přístupu na internet
- Poskytování možnosti telefonických hovorů
- Poskytování tiskovin inzerujících pracovní nabídky
- Pracovníci poskytující přímou podporu při vyhledávání pracovních nabídek

Podporované zaměstnávání

Podporované zaměstnávání pro osoby bez přístřeší je samo o sobě chybějící službou, můžeme jej v omezené formě najít pouze u některých organizací, poskytujících pracovní rehabilitaci. Je nezbytné zde zmínit projekt SKP HOPO – Zaměstnání pro uživatele azylových domů, kde se pracovníci soustředí na kontaktování potenciálních zaměstnavatelů pro své klienty, klienty do zaměstnání osobně doporučují a tím získávají možnost zpětné vazby od zaměstnavatele, jak si klient v zaměstnání vede. Zpětná vazba ze strany klientů je velkým problémem, když klient projekt opustí, nemá většinou žádnou motivaci zůstat s pracovníky či organizací v kontaktu. Téměř všechny organizace ovšem poskytují klientům, kteří se osvědčili v tréninkovém zaměstnání, kladné reference a doporučení, kterými mají klienti možnost zvýšit své šance při přijímacím řízení.

V této složce pracovní rehabilitace je závěrečné srovnání zaměřeno na:

- Kontaktování potenciálních zaměstnavatelů
- Poskytování referencí
- Zpětná vazba a udržení kontaktu s klientem

Rekvalifikace

Rekvalifikací je myšlena změna, anebo rozšíření stávající kvalifikace. Na území hlavního města Prahy je rekvalifikace poskytována osobám bez přístřeší pouze projektem “Návrat do práce“ a ve velmi omezené míře projektem SKP HOPO “Zametání pro uživatele azylového domu.” V druhém z uvedených projektů se jedná o financování rekvalifikace pouze tomu uchazeči, o kterém jsou si pracovníci jisti, že rekvalifikaci úspěšně absolvuje a že má vysoké šance při uplatnění v následném zaměstnání.

4.2. Hodnocení

Ve svém hodnocení jsem se rozhodla zhodnotit poskytované jednotlivé složky pracovní rehabilitace čísel viz. tabulka č. 1.

Kvůli přehlednému hodnocení jednotlivých složek v každé jednotlivé organizaci jsem vytvořila tabulky č. 2. – 5.

Pro přehledné celkové srovnání organizací uvádím grafy č.1.- 4.

Tabulka č. 1:

Hodnocení poskytování služby:

Ano	4
spíše ano	3
spíše ne	2
ne	1

4.3 Výsledky hodnocení

Tabulka č. 1. Armáda spásy hodnocení jednotlivých složek pracovní rehabilitace:

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
MOTIVACE	Armáda spásy
Individuální motivace klientů během pracovního programu	4
Motivační setkání	4
Motivace klientů v rámci školení	2

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
TRÉNINK PRACOVNÍCH DOVEDNOSTÍ	Armáda spásy
Podpora klienta při tréninku pracovních dovedností	4
Kontrola klienta při tréninku pracovních dovedností	4
Důraz na samostatnost klienta v tréninku pracovních dovedností	3

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
TRÉNINK SOCIÁLNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH DOVEDNOSTÍ	Armáda spásy
Praktické nácviky komunikace s potenciálním zaměstnavatelem	2
Časová dotace školení	0 hod
Časová dotace počítačových kurzů	0 hod
Poskytování přístupu na internet	3
Poskytování telefonických hovorů	3
Poskytování tiskovin inzerujících pracovní nabídky	4
Pracovníci poskytující přímou podporu při vyhledávání pracovních nabídek	3

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
PODPOROVANÉ ZAMĚSTNÁVÁNÍ	Armáda spásy
Kontaktování potenciálních zaměstnavatelů	1
Poskytování referencí	4
Zpětná vazba a udržování kontaktu s klientem	3

Tabulka č. 2 SKP HOPO hodnocení jednotlivých složek pracovní rehabilitace:

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
MOTIVACE	SKP HOPO
Individuální motivace klientů během pracovního programu	4
Motivační setkání	3
Motivace klientů v rámci školení	4

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
TRÉNINK PRACOVNÍCH DOVEDNOSTÍ	SKP HOPO
Podpora klienta při tréninku pracovních dovedností	4
Kontrola klienta při tréninku pracovních dovedností	4
Důraz na samostatnost klienta v tréninku pracovních dovedností	2

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
TRÉNINK SOCIÁLNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH DOVEDNOSTÍ	SKP HOPO
Praktické nácviky komunikace s potenciálním zaměstnavatelem	4
Časová dotace školení	6 hod
Časová dotace počítačových kurzů	2 hod
Poskytování přístupu na internet	3
Poskytování telefonických hovorů	3
Poskytování tiskovin inzerujících pracovní nabídky	2
Pracovníci poskytující přímou podporu při vyhledávání pracovních nabídek	3

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
PODPOROVANÉ ZAMĚSTNÁVÁNÍ	SKP HOPO
Kontaktování potenciálních zaměstnavatelů	4
Poskytování referencí	4
Zpětná vazba a udržování kontaktu s klientem	4

Tabulka č. 3 Nový prostor hodnocení jednotlivých složek pracovní rehabilitace:

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
MOTIVACE	Nový prostor
Individuální motivace klientů během pracovního programu	4
Motivační setkání	2
Motivace klientů v rámci školení	1

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
TRÉNINK PRACOVNÍCH DOVEDNOSTÍ	Nový prostor
Podpora klienta při tréninku pracovních dovedností	4
Kontrola klienta při tréninku pracovních dovedností	2
Důraz na samostatnost klienta v tréninku pracovních dovedností	4

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
TRÉNINK SOCIÁLNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH DOVEDNOSTÍ	Nový prostor
Praktické nácviky komunikace s potenciálním zaměstnavatelem	2
Časová dotace školení	0 hod
Časová dotace počítačových kurzů	0 hod
Poskytování přístupu na internet	4
Poskytování telefonických hovorů	2
Poskytování tiskovin inzerujících pracovní nabídky	1
Pracovníci poskytující přímou podporu při vyhledávání pracovních nabídek	1

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
PODPOROVANÉ ZAMĚSTNÁVÁNÍ	Nový prostor
Kontaktování potenciálních zaměstnavatelů	1
Poskytování referencí	3
Zpětná vazba a udržování kontaktu s klientem	3

Tabulka č. 4 Návrat do práce hodnocení jednotlivých složek pracovní rehabilitace:

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
MOTIVACE	Návrat do práce
Individuální motivace klientů během pracovního programu	3
Motivační setkání	2
Motivace klientů v rámci školení	4

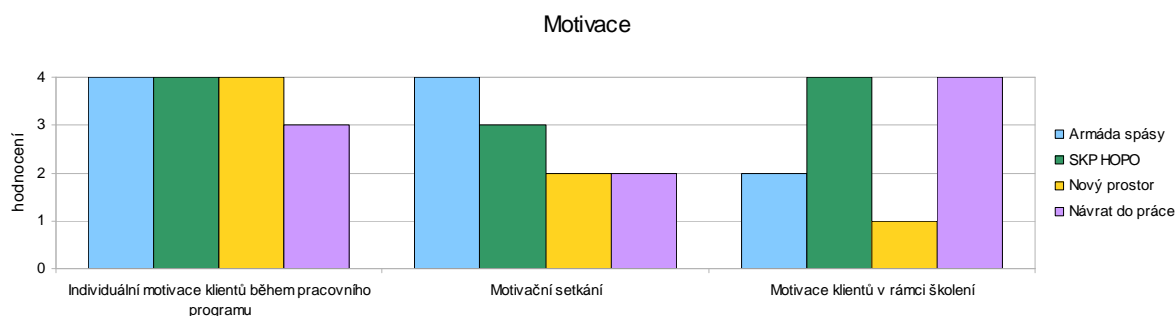
Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
TRÉNINK PRACOVNÍCH DOVEDNOSTÍ	Návrat do práce
Podpora klienta při tréninku pracovních dovedností	2
Kontrola klienta při tréninku pracovních dovedností	4
Důraz na samostatnost klienta v tréninku pracovních dovedností	3

Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
TRÉNINK SOCIÁLNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH DOVEDNOSTÍ	Návrat do práce
Praktické nácviky komunikace s potenciálním zaměstnavatelem	4
Časová dotace školení	16 hod
Časová dotace počítačových kurzů	16 hod
Poskytování přístupu na internet	4
Poskytování telefonických hovorů	4
Poskytování tiskovin inzerujících pracovní nabídky	1
Pracovníci poskytující přímou podporu při vyhledávání pracovních nabídek	4

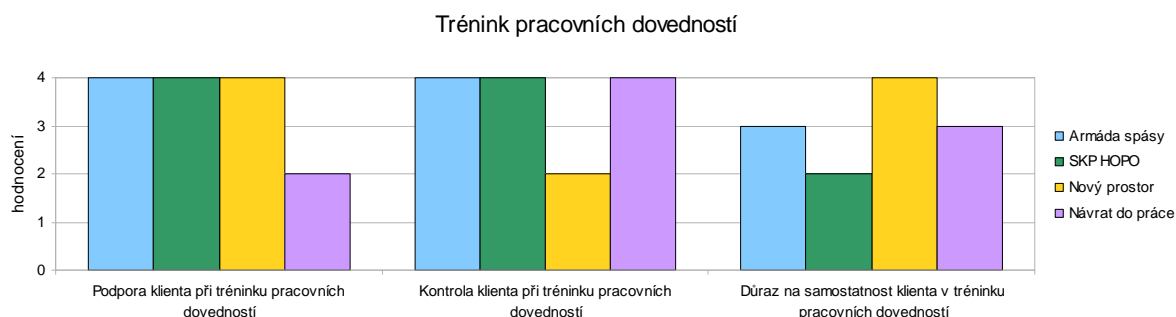
Složka pracovní rehabilitace :	Název organizace
PODPOROVANÉ ZAMĚSTNÁVÁNÍ	Návrat do práce
Kontaktování potenciálních zaměstnavatelů	1
Poskytování referencí	4
Zpětná vazba a udržování kontaktu s klientem	2

4.3.1 Celkový přehled

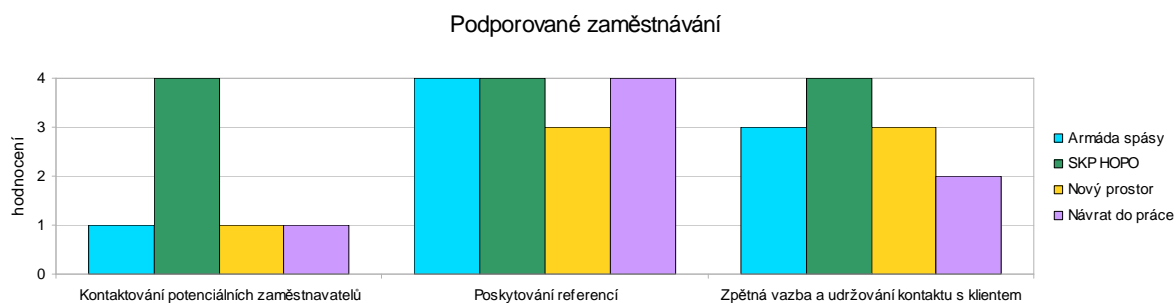
Graf č.1 – porovnání organizací ve vztahu ke složce pracovním rehabilitace: motivace

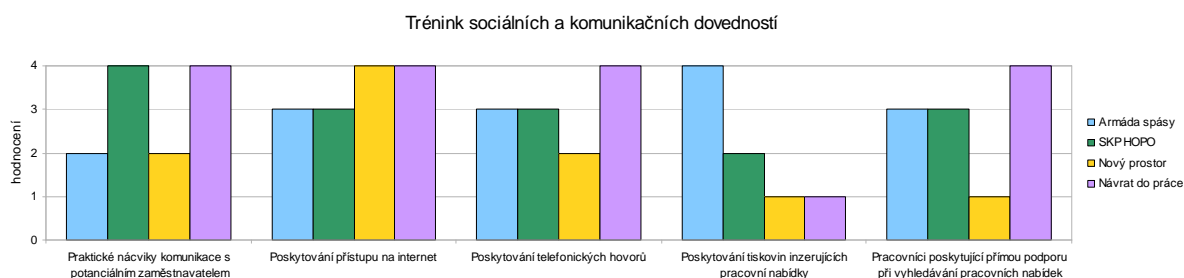
Graf č.2 – porovnání organizací ve vztahu ke složce pracovním rehabilitace: TPD

Graf č.3 – porovnání organizací ve vztahu ke složce pracovním rehabilitace: Podporované zaměstnávání

Graf č.4 – porovnání organizací ve vztahu ke složce pracovním rehabilitace: TSKD

Závěr

V diplomové práci jsem se snažila zúročit své zkušenosti z praxe a pokusila se praktickým způsobem nahlédnout na problematiku pracovní rehabilitace.

V první části práce jsem vytvořila stručný přehled a teoretický rámec zkoumané problematiky nezbytný pro pochopení tématu samotného – Možnosti pracovní rehabilitace pro osoby bez přístřeší na území hlavního města Prahy. Literárně přehledová část přináší popis bezdomovectví, jeho základní klasifikaci jako závažného fenoménu, stručný vhled do historie a vývoje bezdomovectví a vztah většinové společnosti a sociálního státu k tomuto sociálně – patologického jevu, se stručným přehledem související legislativy.

Výsledky svého šetření v oblasti jednotlivých složek pracovní rehabilitace jsem se snažila vyjádřit vlastním hodnocením pomocí tabulek a čísel. Nebylo to jednoduché, jelikož se obvykle jedná o práci se skupinou, ovšem s individuálním zaměřením na jedince. Jelikož je každý člověk jedinečný a neopakovatelný, musí se tak k němu přistupovat i během pracovní rehabilitace a je těžké unikátní osobnost zkomprimovat a popsat pomocí číselných tabulek.

Během mého šetření jsem zjistila, že snaha o poskytnutí pracovní rehabilitace není do detailu probádanou aktivitou, chybí zde plně funkční vzor, podle kterého by měla být tato sociální pomoc poskytována a není zde ani ideální vzor pro přesné rozvržení složek, které tuto pomoc tvoří. Díky cílové skupině, se kterou není mnohdy lehké pracovat (zvláště pokud se od ní vyžaduje pravidelnost a jsou na ní kladeny určité nároky), se proces pracovní rehabilitace stává vratkou půdou pod nohama pracovníků, kteří se snaží klienty postavit na startovní čáru na oné pomyslné cestě vzhůru.

Se stoprocentní jistotou mohu říci, že poslání a základní idea všech organizací je stejná- a to zlepšit nepříznivou situaci svých klientů a navrátit je zpátky do pracovního procesu. Liší se ovšem v detailech, přístupech, důrazu a složení jednotlivých složek procesu pracovní rehabilitace, který jsem se ve své práci snažila popsat. Není možné říci, zda ta či ona organizace je ideální, nebo že tato organizace má nejlepší přístup- všechny tyto organizace a projekty pouze zkouší, jak nejlépe zvládnout, oslovit a motivovat onu „problematickou“ cílovou skupinu klientů a připomínat jim co je jejich záměrem a cílem: že práce je jedinou cestou zpátky do společnosti.

Vlastní šetření bylo pro mě velmi přínosné, díky němu jsem měla možnost se seznámit s jednotlivými projekty do hloubky a detailně zjistit, jak tyto projekty a organizace fungují. Měla jsem možnost mluvit s pracovníky a odborníky, kteří pracují na podobných pracovních pozicích, se kterými mám osobní zkušenosti. Měla jsem také možnost navázat úzkou spolupráci s mnoha organizacemi, zajišťujícími tyto typy služeb. Zkušenosti získané z těchto rozhovorů, návštěv a setkání jsou stavebním kamenem mé práce. Jsou ale také velkým přínosem pro mě samotnou a mou dosavadní praxi- díky těmto kontaktům jsem získala neopakovatelnou zkušenost a tím i možnost vlastní reflexe- a v neposlední řadě inspiraci ke změnám a obohacení postupů při mé odborné činnosti.

Summary

I have tried in my degree work to make use of my practical experience. First of all, I have tried to look at the problems concerning the work rehabilitation from the practical point of view. The first part consists of a concise survey of the subject matter and an attempt of a theoretical scope of the main subject - possibilities of work rehabilitation for homeless people within the area of the Capital City of Prague. Literary survey brings description of the homeless phenomenon, its basic division and a concise view of the history and “advancement” of homelessness plus its reflex on opinions of the majority of population and relationship of the welfare state towards this social-pathological phenomenon with supplement of the basic legislature.

The aim of my work was to create a well arranged description of all projects offering work rehab for the homeless people and, consequently, make a comparison of them. I have found out that the work rehabilitation is an activity not very closely explored and there is no fully-functional model how it should be rendered. All organizations share the same mission – to improve the unhappy situation of their clients and return them back to work. However, they differ in details, approach, accent, and content of elements of the work rehabilitation. My work is an attempt to document the existing situation in the field of work rehab and point out the differences in offered services.

Literatura

- ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.část. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000. ISBN 382-087-00.
- ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení II.část. Vyd. 3. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. ISBN 978-80-246-1852-4
- EDGAR,B., DOHERTY J., Women and homelessness in Europe. Bristol: The Policy Press, 2001. ISBN 1 86134 35 15.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H., Psychologický slovník. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-303-X.
- HRADECKÁ, M., Deset let Naděje. Vyd. 1. Praha: Naděje, 2000. ISBN 80-86451-00-3
- HRADECKÝ, I., Bezdomství – extrémní vyloučení. Vyd.1. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.
- HRADECKÝ, I., Definice a typologie bezdomství. Vyd. 1. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.
- HRADECKÝ, I.,
- KOSOVÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P., Bezdomovectví v hlavním městě Praze. Městské centrum sociálních služeb prevence oddělení analýz a vzdělávání. Vyd. 1. Praha: 2004. ISBN - neuvedeno
- MATOUŠEK, O., a kol. Metody a řízení sociální práce. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O., a kol. Slovník sociální práce. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 970 – 80 -7367-368-O.
- MATOUŠEK, O., a kol. Sociální služby. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- PRUŠA, L., Sociální služby – srovnání ČR a EU. Praha: Centrum sociálních služeb, 2008. ISBN - neuvedeno
- ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4.

Sekundární literatura:

- BERAN,V., MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3,. Projekt - Návrat do práce - Finální verze žádosti (PA-IP) pro Operační program Praha –Adaptabilita, Praha: 2009 - nepublikováno

- ČESKÁ SKUPINA FEANTSA, SAD., ARMÁDA SPÁSY., NADEJE., Sborník ze semináře na téma bezdomovectví v Evropě. Praha : Naděje 1997.
ISBN 80-902292-3-9.
- CEJNEK, P., Bezdomovectví z pohledu sociální pedagogiky. Brno: Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně 2010. Diplomová práce
- PĚNKAVA, P. Z historie nebydlící Prahy. Časopis Nový prostor, Praha: Nový Prostor, 2008. č.309 – Bezdomovci do akce.
- KLINGEROVÁ, P., Bez práce člověk ztratí všechno .Lidové noviny, Praha. Lidové noviny 8.12.2010.
- LANGEROVÁ, L., Bezdomovectví jako sociální fenomén naší doby. České budějovice: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské Univerzity v Českých budějovicích, 2007. Diplomová práce
- První mezinárodní konference bezdomovectví v Praze 2008, Sborník účastnických příspěvků. Praha: Městské centrum sociálních služeb Praha 2008.
ISBN 978 -80-254-2743-9.
- ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P., Sčítání bezdomovců na území hl.města Prahy. Závěrečná Zpráva, Praha: 2010. Pro Magistrát hl. města Prahy zpracovala: ABL, a. s. ISBN - neuvedeno

Elektronické zdroje:

- Armáda spásy v ČR [online].© 2006 [cit. 1.7.2011] Dostupné z:
http://www.armadaspasy.cz/staticke.php?wh=kdo_jsme
- DVD - Symop - Normální je pracovat!. DVD Armády spásy, Pro Armádu spásy vyrobilo studio Ostrava: 2010
- ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR [online]. © 2011 [cit. 15.5.2011]Dostupné z :
<http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/CZ.pdf>
- HRADECKÝ, I., Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor, Profily bezdomovství v ČR. Zpracované pro Evropskou observatoř bezdomovství. Praha: 2006 [online].
© 2010 [cit. 17.5.2011] Dostupné z : http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf
- KOČMÁNKOVÁ,D., PĚNKAVA, P., Expertíza o situaci osob bez přístřeší a ostatních zranitelných skupin v hl. m. Praze Regionální workshop. Hlavní město Praha 28.6. 2006 [online].© 2007 [cit. 12.5.2011] Dostupné z:
<http://www.asociacenno.cz/staryweb/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=37>
- Listina základních práv a svobod[online]. © 2011 [cit. 18.6.2011] Dostupné z:
<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- Naděje [online].© 2010 [cit. 4.7.2011] Dostupné z: <http://www.nadeje.cz/index.php?q=node/127>

- Nový prostor [online]. © 2008 -2011 [cit. 5.5.2011] Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz/>
- Projekty armády spásy [online].© 2006 [cit. 29.6.2011] Dostupné z: http://www.armadaspasy.cz/staticke.php?wh=eu_esf
- Registr poskytovatelů sociálních služeb [online]. © 2011 [cit. 24.6.2011] Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1307433812044_6
- SKP HOPO azylový dům [online].© SKPHOPO [cit. 9.7.2011] Dostupné z: <http://skphopo.cz/index.php/azylovy-dum>
- The Big Issue [online]. © 2011 [cit. 5.5.2011] Dostupné z: http://www.bigissue.com/History_34.php
- Tisková zpráva MPSV: Aktivní politika zaměstnanosti se vyplácí [online]. © 2011[cit. 23.6.2011] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/269/110804c.pdf>
- Zákon č. 100/1988 sb. [online]. © 2004[cit. 25.6.2011] Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/100-1988-sb-zakon-o-socialnim-zabezpeceni.html>
- Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách [online]. © 2006 [cit. 21.6.2011] Dostupné z : http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf
- Zákon č. 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu [online]. © 1998- 2011 [cit. 26.6.2011] Dostupné z <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivotni-existencni-minimum/zneni.aspx>
- Zákon č. 111/2006 Sb. O pomoci v hmotné nouzi [online]. © 2008 [cit. 26.6.2011] Dostupné z <http://www.vyplata.cz/zakony/z111-2006sb.php>
- Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti 435/2004 Sb. [online]. © 2011 [cit. 28.6.2011] Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004
- Zákon č. 463/1991 Sb. O sociální potřebnosti [online]. © 2011 [cit. 25.6.2011] Dostupné z: <http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=422>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Prezenční listina TSKD v projektu Návrat do práce

Příloha č. 2: Bezpečnost práce v projektu Návrat do práce

Příloha č.3 : Pracovní náplň TPD v projektu Návrat do práce

Příloha č.1 :

Evropský sociální fond
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

PREZENČNÍ LISTINA
VZDĚLÁVACÍHO KURZU

Lektoři:

Kurz:

Téma:

Datum:

Počet hodin:

číslo	Jméno a příjmení	Podpis
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		

Příloha č. 2

Pravidla Bezpečnosti práce v Tréninku pracovních dovedností projektu „Návrat do práce“ Úklidové práce na veřejných prostranstvích

a) Nářadí

- 1/ pracovník je povinen před započítím práce zkontrolovat, zda jsou násady a rukojeti zajištěny proti uvolnění a zda nejsou poškozeny tak, aby ohrozili zdraví pracovníka popř. jiných osob v jejich blízkosti
- 2/ nářadí, nástroje a pracovní pomůcky se smí používat jen pro účely pro které jsou určeny
- 3/ ostré a špičaté nářadí je nutné přenášet nebo převážet v poloze, která je bezpečná, popř. uschované v nádobě na odpad

b) Organizace práce

- 4/ dbát na organizaci práce tak, aby práce mohla být prováděna bezpečně
- 5/ zabránit zbytečnému nadměrnému či jednostrannému fyzickému zatížení a nevhodným pracovním polohám a pohybům
- 6/ v průběhu práce dodržovat bezpečnostní pracovní přestávky

c) Přesuny na pracoviště

- 7/ při přesunech na jednotlivá pracoviště dbát bezpečnostních pravidel pro chodce na veřejných komunikacích a pravidla pro silniční provoz (zejména přecházet na vyznačených místech apod.)
- 8/ neohrožovat ostatní chodce ani silniční provoz nevhodně přenášeným nářadím

d) Jiné

- 9/ při sběru odpadků používat vždy pracovní rukavice, aby nedocházelo k zasažení nebezpečnými látkami nebo k přenosu infekčních chorob (injekční jehly apod.)
- 10/ při nálezů nebezpečných toxických, výbušných nebo zdravotně závadných předmětů je toto nutné nahlásit nadřízenému pracovníkovi (pracovnímu asistentovi)
- 11/ v případě úrazu je tento nutné ihned nahlásit nadřízenému pracovníkovi a vyhledat lékařskou pomoc

V Praze dne

PRACOVNÍ NÁPLŇ
trénink pracovních dovedností

UŽIVATEL:

NÁZEV FUNKCE: pracovník úklidu veřejných prostranství a zeleně

ZODPOVĚDNÝ KOMU: pracovní asistenti

PŘÍMÝ NADŘÍZENÝ: pracovní asistenti

SOUHRNNÁ ZODPOVEDNOST: odpovědný za úklidy veřejných prostranství a zeleně
Městské části Praha 3

POPIS ÚKOLŮ:

- Sběr odpadků na přidělených úsecích zeleně
- Zametání a sběr nedopalků v okolí laviček v parcích
- Úklid cest přilehlých k zeleni na přidělených úsecích
- Sběr a odstraňování psích exkrementů na přidělených úsecích
- Výkon dalších(mimořádných) úklidů dle požadavků M.č.Praha 3
- Zapisování příchodů a odchodů do tréninku pracovních dovedností u o.s. Ježek a čížek
- Péče o nářadí a pomůcky k výkonu práce
- Aktivní práce na hledání návazného „řádného“ zaměstnání
- Spolupráce s pracovními asistenty a sociální pracovníci projektu OPPA Návrat do práce

V Praze dne:

Uživatel byl seznámen s pracovní náplní
podpis uživatele